

**A Csohos-tó (HUHN20028)
különleges természetmegőrzési terület
Natura 2000 fenntartási terve**

Debrecen
2021.

Készítette

Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság

Együttműködő partner

BioAqua Pro Környezetvédelmi Szolgáltató és Tanácsadó Kft.

Bogland Természet-, és Környezetvédelmi Betéti Társaság

E-misszió Természet- és Környezetvédelmi Egyesület

Vezető szakmai koordinátor

Kapocsi István

Szakmai koordinátor

Lesku Balázs

Dr. Kiss Béla

Dr. Gulyás Gergely

Vezető természettudományi szakértő

Dr. Müller Zoltán

Vezető agrárgazdálkodási szakértő

Hasznosi László

Közreműködő szakértők

Demeter László

Dr. Gulyás Gergely

Lukács Attila

Mizsei Edvárd

Dr. Sum Szabolcs

Szabó Gyula

Tóth Pál

Széll László

Tokaji Kitti

© Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság 2021.

Ez a dokumentáció a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény értelmében szerzői jogvédelem alatt áll. A dokumentáció nyilvános, a megfelelő hivatkozások mellett szabadon felhasználható és terjeszthető!

Tartalomjegyzék

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai	5
1.1 Név	5
1.2. Azonosító kód	5
1.3. Kiterjedés	5
1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek.....	5
1.4.1. Jelölő élőhelyek.....	5
1.4.2. Jelölő fajok.....	5
1.5. Érintett települések.....	5
1.6. Egyéb védettségi kategóriák.....	6
1.7. Tervezési és egyéb előírások	6
1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv	6
1.7.2. Településrendezési eszközök	7
1.7.3. Körzeti erdőtervek.....	7
1.7.4. Tájégségi vadgazdálkodási tervek és vadgazdálkodási üzemtervek.....	7
1.7.5. Halgazdálkodási tervek	7
1.7.6. Vízyűjtő-gazdálkodási terv	7
1.7.7. Egyéb tervek	7
2. Veszélyeztető tényezők	8
3. Kezelési feladatok meghatározása	11
3.1 Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése	11
3.2. Kezelési javaslatok.....	11
3.2.1. Élőhelyek kezelése.....	11
3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés	29
3.2.3. Fajvédelmi intézkedések	29
3.2.4. Kutatás, monitorozás.....	29
3.2.5. Mellékletek.....	30
3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében	32
3.3.1. Agrártámogatások	32
3.3.2. Pályázatok	38
3.3.3. Egyéb	38
3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja	38
3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök	38
3.4.2. A kommunikáció címzettjei	38
3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel.....	39

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1.1 Név

Tervezési terület neve:	Csohos-tó különleges természetmegőrzési terület (kTT)
-------------------------	---

1.2. Azonosító kód

Tervezési terület azonosítója:	HUHN20028
--------------------------------	-----------

1.3. Kiterjedés

Tervezési terület kiterjedése:	191,74 ha
--------------------------------	-----------

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

A jelölő élőhelyek és állatfajok felsorolásánál a Natura 2000 terület adatlapjának 2019. évi változatát vettük alapul.

1.4.1. Jelölő élőhelyek

- 6260* - Pannon homoki gyepek
- 91E0* - Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)
- 7230 - Mészkedvelő üde láp- és sásrétek
- 6510 - Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*)
- 6410 - Kékperjés láprétek meszes, tőzeges, vagy agyagbemosódásos talajokon (*Molinion caeruleae*)

*: kiemelt jelentőségű jelölő élőhely

1.4.2. Jelölő fajok

- Keleti lápibagoly (*Arytrura musculus*)
- Nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*)
- Vértű-hangyaboglárka (*Maculinea teleius*)
- Magyar futrinka (*Carabus hungaricus*)

1.5. Érintett települések

Hajdú-Bihar megye: Létavértes, Újléta

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet (a továbbiakban: KvVM rendelet) tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.

Település	Megye	Érintett terület		A település területének érintettsége(%)
		(ha)	(%)	
Létavértes	Hajdú-Bihar megye	154,20 ha	80,42%	1,32%
Újléta	Hajdú-Bihar megye	37,53 ha	19,58%	1,24%

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

A terület egy része (181,65 ha) a Hajdúsági Tájvédelmi Körzet (kiterjedése 7101,1 ha) része (2/1988. (V. 26.) KVM rendelet az Egyes területek védetté nyilvánításáról és 130/2007. (XII. 27.) KvVM rendelet a Hajdúsági Tájvédelmi Körzet védettségének fenntartásáról).

A tervezési terület nem érint madárvédelmi területet.

A tervezési terület az Országos Ökológiai Hálózat magterület (100%).

Típus	Kód	Név	Átfedés (ha)	Átfedés (%)	Kapcsolódó jogszabály száma
egyedi jogszabállyal kihirdetett, védett természeti terület	201/TK/88	Hajdúsági Tájvédelmi Körzet	181,65 ha	94,74%	2/1988. (V. 26.) KVM rendelet az Egyes területek védetté nyilvánításáról és 130/2007. (XII. 27.) KvVM rendelet a Hajdúsági Tájvédelmi Körzet védettségének fenntartásáról
Országos Ökológiai Hálózat magterület	MT		191,73 ha	100,00%	Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről 2018. évi CXXXIX törvény

1.7. Tervezési és egyéb előírások

1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv

Hajdúsági Tájvédelmi Körzet természetvédelmi kezelési terve 1996. A kezelési terv elkészítése még a kezelési terv dokumentációkra vonatkozó egységes követelményrendszer kidolgozása előtt történt

és hivatalosan nem került elfogadásra.

1.7.2. Településrendezési eszközök

Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat közgyűlésének 13/2010.(IX.17.) önkormányzati rendelete Hajdú-Bihar megye területrendezési tervéről.

Létavértes Város Önkormányzati Képviselő-testületének 16/2015. (VIII. 19.) rendelete Létavértes város szabályozási terv és Helyi Építési Szabályzatáról (módosítás).

Újléta község Önkormányzat Képviselő-testületének 8/2006. (VI. 23.) számú rendelet egységes szerkezetben a 8/2009. (VII. 24.) számú módosító rendelettel.

1.7.3. Körzeti erdőtervek

Debrecen-Halápi erdőtervezési körzet körzeti erdőterve (Érvényes: 2028.) Határozat száma: HB-03/ERD/04670-19/2018.

1.7.4. Tájegységi vadgazdálkodási tervek és vadgazdálkodási üzemtervek

Csohos-tó különleges természetmegőrzési terület a Tiszántúli Vadgazdálkodási táj Hajdúsági Erdőspuszták vadgazdálkodási tájegységben helyezkedik el. A tájegység vadgazdálkodására a Tiszántúli Vadgazdálkodási Táj vadgazdálkodási tájegységeinek vadgazdálkodási tervéről szóló 13/2018. (VII. 3.) AM rendeletben foglaltak az irányadóak.

Érmelléki Vadásztársaság (vadgazdálkodási egység kódszáma: 09-903360-107) Vadgazdálkodási üzemterve érvényes: 2037. február 28. Jóváhagyó határozat ügyiratszama: HB-03/FM/00299-7/2019.

1.7.5. Halgazdálkodási tervek

A területen halgazdálkodási vízterület nem található, így halgazdálkodási terv sem vonatkozik rá.

1.7.6. Vízyűjtő-gazdálkodási terv

2-15 Berettyó alegység vízyűjtő-gazdálkodási terve – Közreadta a Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság. Elfogadás dátuma: 2016. április.

(<http://www.vizugy.hu/index.php?module=vizstrat&programelemid=149> alapján)

1.7.7. Egyéb tervek

Egyéb terv a területre vonatkozóan nem áll rendelkezésre.

2. Veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H= nagy; M= közepes; L= kis jelentőség)	Érintett terület aránya (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A08	gyepterület kaszálása vagy vágása	M	3,3	Nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>), vérfű hangyaboglárka (<i>Maculinea teleius</i>): a rosszul megválasztott kaszálási időpont, vagy a rövid tarlóval végzett kaszálás káros a fajokra nézve
A09	intenzív legeltetés vagy túllegeltetés	M	6,9	Mészkedvelő üde láp- és sásrétek (7230): többfelé jellemző, hogy a zsombékos állományokat legeltetik. Ez az egyik legrosszabb, ami ezzel az élőhellyel történhet.
				Sík- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>) (6510): a mocsárréteket szinte mindenhol erősen legeltetik. Az ilyen mértékű legeltetés kifejezetten káros.
				Kékperjés láprétek meszes, tőzeges, vagy agyagbemosódásos talajokon (<i>Molinion caeruleae</i>) (6410): a kékperjések legeltetése birkával kifejezetten káros az élőhelyre nézve
				Nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>), vérfű hangyaboglárka (<i>Maculinea teleius</i>): az intenzív birka-legeltetés káros a fajok állományaira nézve
G08	hal- és vadállomány kezelése	M	5,8	Mészkedvelő üde láp- és sásrétek (7230): a lápi zsombékosokat a vaddisznó kedveli, azonban állandó jelenléte károsítja a zsombékokat, továbbá gyomosodást idéz elő.
				Sík- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>) (6510): a mocsárréteket láthatóan károsítja a vaddisznó túrása, egyes foltok 50% körüli mértékben fel vannak túrva.

				Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>) (91E0*): a fűzlápokat a vaddisznó kedveli, azonban állandó jelenléte gyomosodást idéz elő, amely káros az élőhelyre nézve.
I01	Az Unió számára veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajok	L	0,3ha	6260 (Pannon homoki gyepek), 6510 (Sík- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>)), nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>), magyar futrinka (<i>Carabus hungaricus</i>): Egyes inváziós fajok (pl. selyemkóró) lerontják a fajok élőhelyeinek (6260, 6510) természetességét.
I02	egyéb idegenhonos inváziós fajok	M	3,3	Nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>), vérfű hangyaboglárka (<i>Maculinea teleius</i>): egyes inváziós fajok lerontják a fajok élőhelyeinek természetességét
N02	aszály és csapadékmennyiség csökkenés a klímaváltozás következtében	L	nem adható meg	Vérfű-hangyaboglárka (<i>Maculinea teleius</i>): A hangyaboglárka tápnövényének, az őszi vérfűnek (<i>Sanguisorba officinalis</i>) az arányának csökkenését, illetve e növények fejletlenségét eredményezheti, mely tényezők kedvezőtlenül befolyásolhatják a nőtény egyedek petézési lehetőségeit, illetve peterakási hajlandóságát, a lepkék számára nektárforrást képező virágos növények arányának csökkenését idézheti elő, továbbá kedvezőtlenül befolyásolja a lepkék optimális élőhelyi igényének megfelelő üde mikroklimát.
K02	lecsapolás	M	6,6	Mészkedvelő üde láp- és sásrétek (7230): a lápi zombékosoknak szüksége van a víztöbbletre. Amennyiben tartósan szárazon maradnak, a fajaik nagy része eltűnhet, az élőhely átalakul. Több állomány esetében korábban a lefolyástalan területbe ásott árkokkal, csatornákkal próbálták a víztöbbletet elvezetni. Ezek hatékonyan szárították és szárítják ma is az állományokat, ami rendkívül káros. Sík- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>) (6510): erőteljes szárazodási folyamat figyelhető meg a mocsárréteken. Az élőhely ennek hatására átalakulhat. Az 5. sz. mellékfolyás (Monostori-ér) is szárítja a teljes területet Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>) (91E0*): a fűzlápoknak szüksége van a víztöbbletre. Amennyiben tartósan szárazon maradnak, a jellemző lágyszárú fajok nagy része eltűnhet, az élőhely átalakul. Több állomány esetében korábban a lefolyástalan területbe ásott árkokkal, csatornákkal próbálták a víztöbbletet elvezetni. Ezek hatékonyan szárították és szárítják ma is az állományokat, ami rendkívül káros. Kékperjés láprétek meszes, tőzeges, vagy agyagbemosódásos talajokon (<i>Molinion caeruleae</i>) (6410): erőteljes szárazodási folyamat figyelhető meg a kékperjésekben. Az élőhely ennek hatására átalakulhat. Az 5. sz. mellékfolyás (Monostori-ér) és az abba torkolló árkok szintén szárítják a teljes területet

				Nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>), vérfű hangyaboglárka (<i>Maculinea teleius</i>): mindkét faj számára fontos a megfelelően nedves élőhely a tápnövények megfelelő állomány nagyságának kialakulásához.
L02	fajösszetétel változás természetes szukcesszió következtében	L	2,2	<p>Nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>), vérfű hangyaboglárka (<i>Maculinea teleius</i>): a fajok élőhelyét képező gyepek cserjésedése, lokális gyomosodása, valamint inváziós növények (magas aranyvessző (<i>Solidago gigantea</i>)) megjelenése, illetve terjedése káros</p> <p>Kékperjés láprétek meszes, tőzeges, vagy agyagbemosódásos talajokon (<i>Molinion caeruleae</i>)(6410): A jelölő élőhelyek jelentős részén kaszálás hiányában cserjés-fás növényzet kialakulása indul meg. A záródó fás növényzet alatt a jelölő élőhelyek jellege teljesen átalakul, idővel megsemmisülhetnek – bár a folyamat eleinte még visszafordítható.</p> <p>Mészkedvelő üde láp- és sásrétek (7230): A jelölő élőhelyek jelentős részén kaszálás hiányában cserjés-fás növényzet kialakulása indul meg. A záródó fás növényzet alatt a jelölő élőhelyek jellege teljesen átalakul, idővel megsemmisülhetnek – bár a folyamat eleinte még visszafordítható.</p>
Kód	Potenciális veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H= nagy; M= közepes; L= kis jelentőség)	Érintett terület aránya (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A36	egyéb mezőgazdasági tevékenység	M	7,2	Keleti lápibagoly (<i>Arytrura musculus</i>): amennyiben a jövőben rekettrefűz-irtást végeznek, károsíthatják a lepkefaj petéit és lárváit.
I02	egyéb idegenhonos inváziós fajok	M	7,2	Keleti lápibagoly (<i>Arytrura musculus</i>): a faj élőhelyein megjelenő inváziós fajok rontják az élőhely természetességét
K02	lecsapolás	M	7,2	Keleti lápibagoly (<i>Arytrura musculus</i>): a rekettrefűzes cserjések nem képesek a megfelelő minőségben fennmaradni többletvíz nélkül.
L02	fajösszetétel változás természetes szukcesszió következtében	M	8	<p>Pannon homoki gyepek (6260*): az élőhelyet részben az akác fenyegeti állandóan előzőnléssel (az erdőtervezett erdők széleiről), részben az alacsonyabb térszinteken az egybibés galagonya</p> <p>Keleti lápibagoly (<i>Arytrura musculus</i>): a rekettrefűzesek kiszáradásán keresztül ható károsító hatás.</p>

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1 Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

Általános célkitűzések:

A Csohos-tó különleges természetmegőrzési területté nyilvánításakor az élőhelyvédelmi irányelv 4. cikkének (4) bekezdése alapján a terület természetvédelmi célkitűzései meghatározásra kerültek, valamint kiemelésre kerültek egyes jelölő értékek, amelyeket a kezelés során prioritásként kell kezelni. A Natura 2000 területek célkitűzései és prioritásai a területek hivatalos Natura 2000 adatlapjain találhatóak.

A természetvédelmi célállapot:

A megjelölt prioritások szerinti célállapot megvalósításakor arra kell törekedni, hogy a terület egyéb természetes, közösségi jelentőségű (de nem jelölő) élőhelyek kiterjedésének, karakterének, egységes táji megjelenésének, természetes biológiai sokféleségének fennmaradása is biztosítható legyen, különös tekintettel az ott előforduló, jelentős értéket képviselő védett fajok igényeire.

A célállapot eléréséhez rendelt célkitűzések:

- A gyepek jelenlegi állapotának fenntartását célzó legeltetési/kaszálási rendszer fenntartása. A fő cél a területen mozaikosan található rétek és láprétek és fűzlápfoltok mozaikjai fennmaradásának biztosítása; a láprétek cserjésedésének megakadályozása, a kaszálások időpontjának a védendő fajok életciklusához igazítása (vérfű-hangyaboglárka /*Maculinea teleius*/, réti angyalgyökér /*Angelica palustris*/).
- Az érintett belvízlevezető szerepű csatornák jelenleginél kíméletesebb kezelése-fenntartása (kotrás, vízi növényzet irtása stb.), rajtuk további záró műtárgyak létesítése a területet drénező hatás mérséklésére;
- Bolygatott, nyílt területek gyomirtó kaszálása, égetése;
- Inváziós, illetve intenzíven terjedő tájjidegen fa-, cserje-, és lágyszárú fajok (akác /*Robinia pseudoacacia*/, kései meggy /*Prunus serotina*/, aranyvessző-fajok /*Solidago spp.*/ stb.) folyamatos visszaszorítása.

3.2. Kezelési javaslatok

A Natura 2000 területre vonatkozó természetvédelmi célkitűzések eléréséhez a terület egyes részei eltérő kezelést igényelnek, figyelembe véve az ott előforduló élőhelyeket, fajokat, és az ott jellemző gazdálkodási formákat. A kezelési, fenntartási, fajvédelmi,- és részben az élőhelyrekonstrukciós és fejlesztési javaslatokat ezért a Natura 2000 terület egyes lehatárolt részegységeire, az úgynevezett kezelési egységekre (KE) vonatkozóan rendszerezi a fenntartási terv (a kezelési egységek térbeli elhelyezkedését a 3.2.5. melléklet térképei mutatják be). A közösségi jelentőségű élőhelyekre és fajokra vonatkozó kutatási és monitorozási javaslatokat a 3.2.4. fejezetben tárgyalja a fenntartási terv.

3.2.1. Élőhelyek kezelése

A kezelési javaslatok esetében élesen el kell választani a kötelező jellegű, jogszabályban előírt korlátozásokat, illetve az önkéntes vállalásokat. „A 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet 4.§ 5.

pontja alapján „(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.”

Az itt megfogalmazott kezelési javaslatok célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodás kívánatos módjára, megadják, hogy a jelölő értékek megőrzéséhez milyen kezelési előírás-javaslatok alkalmazása szükséges. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz. A tervkészítés időpontjában jogszabály alapján kötelezően betartandó előírásokon túli, a célokhoz illeszkedő, kívánatos kezelést megfogalmazó előírás-javaslatok iránymutatásként szolgálnak.”

A Csohos-tó Natura 2000 területen az előforduló élőhelyek, fontosabb fajok és gazdálkodási módok alapján 10 kezelési egység lehatárolása indokolt, amelyek térképi megjelenítését a 3.2.5 mellékletek fejezet mutatja be. A kezelési egységek lehatárolása a 2013-ban tapasztalt természeti adottságok alapján történt, 1:10.000 alapléptékben. A térképi lehatárolás léptékét figyelembe véve a kezelési egységek határai (különösen nem mesterséges vonalat, pl. szántó, csatorna határ követő egységek esetén) nem szigorúan véve rögzítettek, hanem 10-20 méteres átmeneti sávban értelmezhetők. A kezeléseket, beavatkozások gyakorlati tervezésénél emellett figyelembe szükséges venni, hogy a természeti adottságok, élőhelyek spontán változásai miatt a kezelési egységek egymáshoz viszonyított határai megváltozhatnak. A fentiek alapján tehát a kezelési egységek térbeli lehatárolása a fenntartási terv gyakorlati átültetése esetén áttekintő, iránymutató jellegű információnak tekintendő, aminek pontosítását magán a területen, az adott időszak aktuális állapotának megfelelően kell elvégezni.

(a) Kezelési egység kódja: KE-1

(b) Kezelési egység meghatározása: a buckaközök legmélyebb térszínein, legvédehetőbb zugaiban kialakult és máig megmaradt fűzlápok, és azok kisebb mozaikélőhelyei, illetve a lápi zsombékosok, együttesen jelentős maradvány élőhelyek. Összesített kiterjedésük 18,57 ha.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): fűzlápok (J1a), lápi zsombékosok, zsombék-semlyék komplexek (B4), nem zsombékoló magassásrétek (B5), nem tözegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások (B1a)
- A kezelési egységben csekély kiterjedésben előforduló egyéb élőhelytípusok (Á-NÉR 2011 kódok szerint): üde és nedves cserjések (P2a), őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok (RA), kékperjés rétek (D2), patakparti és lápi magaskórósok (D5)
- Natura 2000 élőhelyek: enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) (91E0*) (jelölő élőhely), mészkedvelő üde láp- és sásrétek (7230) (jelölő élőhely), kékperjés láprétek meszes, tözeges, vagy agyagbemosódásos talajokon (*Molinion caeruleae*) (6410) (jelölő élőhely)
- Érintett közösségi jelentőségű fajok: keleti lápibagoly (*Arytrura musculus*), vöröshasú unka (*Bombina bombina*), mocsári teknős (*Emys orbicularis*), dunai tarajosgöte (*Triturus dobrogicus*), réti angyalgöyökér (*Angelica palustris*), elevenszülő gyík

(Zootoca vivipara)

- Érintett, egyéb kiemelt fajok: lápi csalán (*Urtica kioviensis*), békaliliom (*Hottonia palustris*), rostostövű sás (*Carex appropinquata*), gyepes sás (*Carex cespitosa*), tőzegpáfrány (*Thelypteris palustris*)

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Ezeknek a területeknek az érintetlenségét szükséges biztosítani, egyes fenntartási munkák elvégzése kivételével gazdálkodásmentességet javasolunk.

Javasoljuk, hogy foltokban a cserjék ritkítását végezzék el, ahol a legértékesebb lápi magaskórósokkal, zsombékosokkal, vagy láprétekekkel érintkeznek. Az irtás csak speciális módszerekkel történhet, (pl. kézi (motorfűrész) cserje eltávolítás, foltokban.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások:

A Natura 2000 területekre vonatkozó kezelési jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

b) Javasolt előírások:

- Fogasolás nem megengedett. (GY9)
- Tárcsázás nem megengedett. (GY10)
- Hengerezés nem megengedett. (GY11)
- Gyepszellőztetés nem megengedett. (GY12)
- Kiszántás nem megengedett. (GY13)
- Felázott talajon munkavégzés nem megengedett. (GY14)
- Inváziós fás szárúak mechanikus irtása. (GY26) /Megjegyzés: A szegélyekben megjelenik az akác és a kései meggy./
- A gyepes cserjésedésének megakadályozása, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzése. (GY28)
- Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges. (GY29)
- A cserjék - későbbi kezelések megkönnyítése érdekében - talajszintben való kivágása. (GY131)
- A levágott növényi részek lehordása a gyepterületről 1 hónapon belül, a kivágott cserjéket tilos a gyepen deponálni. (GY132)
- A területen mindennemű beavatkozást kerülendő, kezeletlen állapotban való fenntartás indokolt. (V67).
- A területen szóró, vadetető, szózó nem létesíthető. (VA03).

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Javasoljuk megvizsgálni, hogy a kezelési egység területét a Monostori-érbe csapoló árkok megszüntethetőek-e, vagy az 5. sz. mellékfolyáson (Monostori-ér) létre lehet-e hozni a meglévőkön kívül is további küszöböket, amelyek a kisvízes időszakokban elősegítik a felszínközeli víz szintjének megtartását (egy vízvisszatartó műtárgy tervezése jelenleg pályázati fázisban van). Ez szükséges volna a közösségi jelentőségű élőhelyek (7230, 91E0*,

6410) állapotának javításához. A fejlesztési javaslat a KE-6, KE-7 kezelési egységekben is megjelenik.

(g) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok:

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési, fenntartási javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(h) Kezelési javaslatok indoklása:

A tervezett intézkedésekkel érhető el, hogy a fűzlápmaradványok, továbbá a lápi zombékosok érintetlen állapotban fennmaradjanak, esetlegesen a vízháztartásuk is javítható. Az előírás-javaslatok főképp az enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) (91E0*) és a mészkedvelő üde láp- és sásrétek (7230) jelölő élőhelyek számára kedvezőek, továbbá pozitív hatásúak lennének a jelölő keleti lápibagoly (*Arytrura musculus*) lepkefaj és a közösségi jelentőségű vöröshasú unka (*Bombina bombina*), mocsári teknős (*Emys orbicularis*), dunai tarajosgöte (*Triturus dobrogicus*) kétéltű-és hullófajok állományaira is.

A fűzlápi élőhelyek zavartalansága prioritást élvez, de az érintkező, ugyancsak nagyon értékes élőhelyek védelme érdekében helyenként a cserjék ellenőrzött irtására is szükség lehet.

(a) Kezelési egység kódja: KE-2

(b) Kezelési egység meghatározása: ebbe a kezelési egységbe tartoznak a területen található erdők. Az állományok nagy része erdőtervezett, szerepel az Országos Erdőállomány Adattárban. Akácok, nemes nyárasok, hazai nyárasok, erdeifenyvesek, és egy kocsányos tölgyes tartozik ide.

A kezelési egység teljes kiterjedése 25,97 ha. A Létavértes 53 erdőtag kivételével országos jelentőségű védett természeti területen (Hajdúsági Tájvédelmi Körzet) találhatóak.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők (RB), akácültetvények (S1), őshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők (RC), ültetett erdei- és feketefenyvesek (S4), nem őshonos fafajok spontán állományai (S6)
- A kezelési egységben csekély kiterjedésben előforduló egyéb élőhelytípusok (Á-NÉR 2011 kódok szerint): nemesnyárasok (S2), alföldi zárt kocsányos tölgyesek (L5), homoki sztyeprétek (H5b), őshonos fafajú fiatalosok (P1)
- Natura 2000 élőhelyek: euro-szibériai erdőssztyepptölgyesek tölgyfajokkal (*Quercus spp.*)(91I0*) (nem jelölő élőhely)
- érintett erdőrészek: Létavértes 20B, 21A, 21B, 21C, 22A, 22B, 22C, 53A, 53B, 53C, 69H, Újléta 91F, 92R, 91U, 91V
- Védett természeti területet érintő erdőrészek: Létavértes 20B, 21A, 21B, 21C, 22A, 22B, 22C, 69H, Újléta 91F, 92R, 91U, 91V (Hajdúsági Tájvédelmi Körzet).
- Érintett közösségi jelentőségű fajok: fekete gólya (*Ciconia nigra*), fekete harkály (*Dryocopus martius*), lappantyú (*Caprimulgus europaeus*), örvös légykapó (*Ficedula albicollis*)

- Érintett, egyéb kiemelt fajok: erdei borkóro (*Thalictrum aquilegifolium*), nyuszt (*Martes martes*),

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A Natura 2000 terület erdőállománya esetében jellemző, hogy az erdőtervben a legtöbb nem tájhozonyos fafajú erdőrésztben szerkezetátalakítást terveztek. Így a legtöbb akácot egyéb lomb elegyes-kocsányos tölgyessé, vagy hazai nyáras elegyes állománnyá alakítják. A távlati célállományok között egy erdőrésztben szerepel erdeifenyves (Létavértes 22A), két erdőrészt esetében pedig akácos (Létavértes 21A és 53B) Javasoljuk az erdőtervnek megfelelő gazdálkodás folytatását, és a Létavértes 22A, Létavértes 21A és 53B erdőrésztetek esetében hazai honos célállomány (kocsányos tölgyes, vagy hazai nyáras, elegyes hazai nyáras) meghatározása szükséges a jelenlegi helyett. Azoknak az akácos faállományoknak az esetében (Létavértes 20B, 21A, 69H), ahol a közelmúltban az erdőrésztetáért átlépve az erdő az érintkező gyepterület rovására terjeszkedett, a résztetáért túl az eredeti művelési mód helyreállítását a faegyedek végleges, akár vegyszeres segítséggel történő letermelésével. Az Újléta 91F, 91R, 91U erdőrésztetek esetében az akácosokba idős kocsányos tölgyek, hazai nyáras elegyednek, a felújítás itt tarvágással és teljes talajelőkészítéssel nem javasolható, ezeket az idős fákat a felújítás során meg kell őrizni.

Ezeken a területeken a körzeti erdőtervnek megfelelő gazdálkodás folytatható, a felújítások során azonban a természetvédelmi célkitűzéseknek az intenzíven terjedő fafajok arányának csökkentése felel meg, illetve törekedni kell arra, hogy az egyéb lombos fafajok közül a hazai, termőhelyhozonyos fajokat alkalmazzák az elegyítésekben.

Az elmúlt néhány év új tudományos eredményeinek megfelelően javasoljuk megvizsgálni, hogy mely erdők vannak káros hatással a területen kiemelt értéket jelentő, szomszédos KE-1-ben található 91EO élőhelyek vízállapotára, majd ez alapján egyedi mérlegeléssel dönteni az adott erdőrészt erdő művelésből történő kivonásáról, és a faállomány letermeléséről.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások:

- Magántulajdonban lévő erdők esetén a „VP4—12.2.1-16 – Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések” VP felhívás.
- Az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény rendelkezései.
- **Körzeti erdőterv:** Debrecen-Halápi erdőtervezési körzet körzeti erdőterve (Érvényes: 2028.) Határozat száma: HB-03/ERD/04670-19/2018.
- Védett természeti területen fekvő erdők esetében a kötelezően betartandó előírásoknál a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény előírásait is szükséges alapul venni.

b) Javasolt előírások:

Őshonos állományokra vonatkozó előírás-javaslatok:

- A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során. (E18).

Idegenhonos állományokra vonatkozó előírás-javaslatok:

- A közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület

erre alkalmas erdőrészeleiben a folyamatos erdőborítást biztosító átmeneti, örökzöld vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés. (E03). (Megjegyzés: a javaslat az Újléta 91F, 92R, 91U erdőrészekre vonatkozik. Az említett erdőrészek területének ÁNÉR-L5-ként (Alföldi zárt kocsányos tölgyesek) térképezett részén javasoljuk a jelen lévő inváziós fafajok lecserélését a termőhelynek megfelelő őshonos fafajokra, az ÁNÉR-RB-ként (Őshonos fafajú puhafás vagy pionír jellegű erdők) térképezett részeken pedig az őshonos puhafák fokozatos lecserélését őshonos keményfafajokra. A szerkezetátalakítást követően javasoljuk az adott erdőrészek üzemmódját „faanyagtermelést nem szolgáló”-ra való változtatását. A szerkezetátalakítás csak a legkíméletesebb módszerekkel, a legminimálisabb talajbolygatással, egyéni ültetéssel és védelemmel történhet.)

- Felújítás tájhonos fafajokkal, illetve célállománnyal. (E51). (Megjegyzés: A szerkezetátalakítás során alkalmazandó fafajok, a termőhelyi adottságoknak megfelelően: kocsányos tölgy, ezüsthárs, magyar kőris, mezei szil, vadkörte, madárcseresznye.)
- Idegenhonos fafajú faállomány szerkezetátalakítása. (E54).
- Az idegenhonos és tájidegen fafajú erdők véghasználata során a tájhonos fafajok egyedeinek meghagyása (az alsó- és lehetőség szerint a cserjeszintben is). (E64).
- A környező gyepterületek védelme érdekében az idegenhonos fafajok alkotta állományok terjeszkedésének megakadályozása. (E69). /Megjegyzés: ez a belső gyepes tisztásokon is javasolt./
- Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágy- és fásszárúak továbbterjedésének mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás) történő megakadályozása. (E83).
- Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét lehetőség szerint be kell keríteni. A kerítéseket legkésőbb az utolsó tisztítási munka elvégzését követő egy éven belül le kell bontani. (VA02).

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A megfogalmazott javaslatok egy része szerkezetátalakítással függ össze, így élőhelyrekonstrukciós javaslatnak minősül.

(g) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok:

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési, fenntartási javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(h) Kezelési javaslatok indoklása:

Védett természeti területen a felújítások őshonos fafajokkal végezhetők.

Hosszú távon a felsorolt javaslatok csökkentik a Natura 2000 terület inváziós terheltségét, továbbá az euro-szibériai erdőssztyepp-tölgyesek tölgyfajokkal (*Quercus spp.*) (91I0*) közösségi jelentőségű élőhely kis állományának fennmaradását segítik elő.

A vadállomány csökkentésére vonatkozó javaslatokra azért van szükség, mivel a jelentősen felszaporodott vaddisznó állomány komoly túrási károkat képes okozni az élőhely gyepszintjében, gátolja a felújítás sikerességét.

(a) Kezelési egység kódja: KE-3

(b) Kezelési egység meghatározása: ebbe a kezelési egységbe tartoznak az elszórtan a területen mindenhol jelen lévő olyan facsoportok és fasorok, amelyek további megőrzése kívánatos. Továbbá ide tartoznak a sokszor ezekhez kapcsolódó olyan mezofil vagy szárazabb cserjeállományok, amelyek nem lápi karakterűek. A kezelési egységet alkotó fás-cserjés élőhelyek általában spontán jöttek létre, azonban van néhány idősebb, jelentős akácos és kocsányos tölgyes fasor is a területen. A kezelési egység kiterjedése 22,3 ha.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): üde és nedves cserjések (P2a), galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések (P2b), őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok (RA), őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők (RB), nem őshonos fajú ültetett facsoportok, erdősávok és fasorok (S7)
- A kezelési egységben csekély kiterjedésben előforduló egyéb élőhelytípusok (Á-NÉR 2011 kódok szerint): őshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők (RC), akácültetvények (S1), nem zsombékoló magassásrétek (B5), ártéri és mocsári magaskórósok, árnyas-nyirkos szegélynövényzet (D6)
- Natura 2000 élőhelyek: -
- Érintett közösségi jelentőségű fajok: -
- Érintett, egyéb kiemelt fajok: zöld levelibéka (*Hyla arborea*), szálkás pajzsika (*Dryopteris carthusiana*)

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Rendszeres fahasználatot nem javasolunk a kis területű faállományokban. A Natura 2000 terület D-i részén, a tanya közelében lévő idős akácos fasorok esetében az elöregedett akácfák helyett a jövőben törekedni kell az őshonos és tájhoz fajok (javaslatunk szerint kocsányos tölgy vagy magyar kőris, esetleg fehér nyár) ültetésére.

A cserjés élőhelyek esetében szükséges megakadályozni a zárt rekettgyepezéseket, kutyabengéseket és galagonyásokat létrejöttét, valamint azt, hogy az összefüggő magassásosokat a létrejövő fás vegetáció kis foltokra fragmentálja. A már záródott állományokat szükséges megbontani, hogy ligetes megjelenésű, rét-legelő hasznosítású területek jöjjenek létre.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások:

A Natura 2000 területekre vonatkozó kezelési jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

b) Javasolt előírások:

- A gyepek cserjésedésének megakadályozása, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzése. (GY28). (Magyarázat: a gyepekkel, zsombékosokkal érintkező, vagy azok becserjésedésével keletkezett zárt cserjéseket meg kell bontani, hogy újra alkalmasak legyenek a gyepeknek megfelelő kezelésre)
- A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság általi kijelölésüket követően a fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat meghagyása. (GY32).
- Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás. (GY22) (Magyarázat: a cserjések megbontott részeit újra gyepként kell kezelni.)

(f) Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan a d) pontban említetten kívül élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

(g) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhelyek területének csökkenésével jár (beépítés, vonalas létesítmények kialakítása) nem javasolható.

(h) Kezelési javaslatok indoklása:

A kezelési egység területén lévő rekettgyefüzes-kutyabengés, galagonyás cserjések gyeppek, sásrétek, magaskórósok spontán cserjésedésével jöttek létre. Ezek esetében a cserjés megbontása és kezelésének megkezdése a jelölő élőhelyek (mészkedvelő üde láp- és sásrétek (7230), kékperjés láprétek meszes, tözeges vagy agyagbemosódásos talajokon (Molinion caeruleae) (6410), sík- és dombvidéki kaszálórét (Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis) (6510)) kiterjedésének növelését segíti elő.

A kezelési egységben a cserjéseken kívül a kis területű faállományokat különböztetjük meg, amelyek az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény értelmében fásításnak minősülnek. A gyenge termőhelyi adottságok miatt rendszeres faanyagnyerésre nem alkalmasak ezek a fásítások. Az évi fatömeg-növekmény minimális.

(a) Kezelési egység kódja: KE-4

(b) Kezelési egység meghatározása: ebbe a kezelési egységbe tartoznak az olyan facsoportok, fasorok és cserjések, amelyeket a továbbiakban szükséges volna megszüntetni. Ezek elsősorban a környező erdőállományokból a gyepekre spontán terjeszkedő állományrészek, vagy a szomszédos földrészletre tolt tuskósávok felsarjadó fasorai. A kezelési egység kiterjedése 2,48 ha.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- A kezelési egység élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): üde és nedves cserjések (P2a), galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések (P2b), magaskórós ruderalis gyomnövényzet (OF), őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők (RB), akácültetvények (S1), őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok (RA), nem őshonos fajú ültetett facsoportok, erdősávok és fasorok (S7)
- Natura 2000 élőhelyek: -
- Érintett közösségi jelentőségű fajok: -
- Érintett, egyéb kiemelt fajok: -

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Javasoljuk a kezelési egységbe tartozó fásítások, fasorok, cserjesávok megszüntetését és helyükön az eredeti használati mód helyreállítását. Van olyan fasor is a kezelési egységben, amely egyenesen tartalmaz hazai fafajokat (pl. kocsányos tölgyet) és akácot. Az ilyen fasorokból javasoljuk az akác szelektív kivágását és sarjadásának megakadályozását.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások:

A Natura 2000 területekre vonatkozó kezelési jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

b) Javasolt előírások:

- Az idegenhonos és tájidegen fafajú szabad rendelkezésű erdők és fásítások felújításának elhagyása, azok más művelési ágban (pl. gyepek) történő hasznosítása. (E67).

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területén a facsoportok, fasorok és cserjesávok letermelése élőhelyfejlesztési javaslatnak (gyep-rekonstrukciónak) minősül.

(g) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok:

Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatot nem teszünk.

(h) Kezelési javaslatok indoklása:

Vannak olyan akácsoportok, amelyek spontán terjedéssel keletkeztek és közösségi jelentőségű nyílt élőhelyek elől foglalják a területet, főképp a pannon homoki gyepek (6260*) elől. Ugyancsak az érintkező jelölő élőhelyek (mészkedvelő üde láp- és sásrétek (7230) leginkább) miatt szükséges megszüntetni egyes (akácsoport vagy akácelegyes) fasorokat.

(a) Kezelési egység kódja: KE-5

(b) Kezelési egység meghatározása: a kezelési egységbe tartozik egy, a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság vagyionkezelésében lévő felhagyott szántó (Létavértes 070/1b DK-i része, alátörés nélkül), ahol fás legelő kialakítása történt meg (a fák mérete miatt a terület még nem legeltethető). A terület nem minősül erdőnek. Kiterjedése 3,2 ha.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- A kezelési egység élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC), újonnan létrehozott, őshonos vagy idegenhonos fafajú fiatal erdősisítés (P3)
- Natura 2000 élőhelyek: -
- Érintett közösségi jelentőségű fajok: -
- Érintett, egyéb kiemelt fajok: zöld gyík (*Lacerta viridis*), homoki gyík (*Podarcis tauricus*)

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Ezen a területen megkezdődtek egy fás legelő kialakításának munkálatai. A jövőben javaslatunk szerint a fák gondozása, és a köztük lévő gyeprészek legeltetése kell, hogy megvalósuljon.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások:

A gyepek esetén kötelezően betartandó előírásként a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007 (X.18.) Korm. rend. előírásait szükséges alapul venni.

b) Javasolt előírások:

- Legeltetéssel és szükség esetén tisztító kaszálással történő hasznosítás. (GY19).
- A gyepek cserjésedésének megakadályozása, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzése. (GY28).
- Legeltetési terv készítése és egyeztetése szükséges a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal. (GY59).
- Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék. (GY67).
- Legeltethető állatfaj: juh. (GY68).
- A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak nem helyezhetők el. (GY116).
- Éjszakázó helyek, ideiglenes karámok és jószágállások helyét a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges. (GY117).
- Agrár-erdészeti rendszerek közül a fás legelő és a mezővédő fásítás kialakítása támogatható. (GY120).
- A fás legelő fáinak felújítását a megjelenő újulat megőrzésével, a vadak és legelő állatok elleni megvédésével szükséges biztosítani. (GY123).

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területén a fás legelő kialakítása élőhelyfejlesztési javaslatnak minősül.

(g) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhelyek területének csökkenésével jár (beépítés, vonalas létesítmények kialakítása) nem javasolható.

(h) Kezelési javaslatok indoklása:

A felhagyott szántó helyén fás legelő alakítható ki, amely hosszú távon szép tájképi megjelenésű homoki gyepeként hasznosítható. Ez növelné a pannon homoki gyepek (6260*) jelölő élőhelytípus kiterjedését.

(a) Kezelési egység kódja: KE-6

(b) Kezelési egység meghatározása: a kezelési egységbe gyepeként hasznosított és kaszálóként-legelőként fenntartandó élőhelyek tartoznak. Egy részük száraz homoki gyepek, más részük jó vízellátottságú mocsárrét, és a kettő közötti térszintek is jelentős kiterjedésűek. Ezek nagy részét birkalegelőnek használják, kisebb részük kaszáló. Összes kiterjedésük 105,44 ha. A kezelési egység nagy része országos jelentőségű védett terület, a Hajdúsági Tájvédelmi Körzet része.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): mocsárrétek (D34), jellegtelen üde gyepek (OB), homoki sztyeprétek (H5b), nyílt homokpusztagyepek (G1), jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC),
- A kezelési egységben csekély kiterjedésben előforduló egyéb élőhelytípusok (Á-NÉR 2011 kódok szerint): nem zsombékoló magassárrétek (B5), galagonyás-kökényesborókás száraz cserjések (P2b), nem őshonos fafajok spontán állományai (S6),

vágásterületek (P8)

- Natura 2000 élőhelyek: pannon homoki gyepek (6260*) (jelölő élőhely), sík- és dombvidéki kaszálórét (Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis) (6510) (jelölő élőhely)
- Érintett közösségi jelentőségű fajok: nagy tűzlepke (Lycaena dispar), magyar futrinka (Carabus hungaricus), vérfű hangyaboglárka (Maculinea teleius)
- Érintett, egyéb kiemelt fajok: buglyos szegfű (Dianthus superbus), alföldi homokfutrinka (Cicindela soluta), magyar szitkár (Chamaesphecia hungarica), homoki gyík (Podarcis taurica), sisakos sáska (Acrida ungarica), homoki imola (Centaurea arenaria)

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Minden területen a legelőnyomás csökkentését javasoljuk, főképp igaz ez az üde gyepekre.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások:

A gyepek esetén kötelezően betartandó előírásként a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007 (X.18.) Korm. rend. előírásait szükséges alapul venni.

b) Javasolt előírások:

- Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás. (GY22).
- Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepterület állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása. (GY79).
- A gyepterület kaszálása, szárazítása esetén minimum 10 cm-es fűtarló biztosítása (GY92).
- Tárcsázás nem megengedett. (GY10).
- A legeltetési sűrűség egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal. (GY44).
- Éjszakázó helyek, ideiglenes karámok és jószágállások helyét a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges. (GY117)
- Villanypásztor, a kezelési tervvel összhangban, csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság hozzájárulásával alkalmazható. (GY57).
- Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék. (GY67).
- Legeltethető állatfaj: juh. (GY68).
- Legeltethető állatfajok: lófélék (ló, szamár). (GY70).
- A gyepen legelésbiztosított terület kialakítása, ami nem haladja meg a parcella 20%-át. (GY61).
- A legelésbiztosított terület kialakítása a működési terület szerinti nemzeti park

igazgatósággal egyeztetve. (GY122).

- A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak nem helyezhetők el. (GY116).
- A gyepek cserjésedésének megakadályozása, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzése. (GY28).
- A természetes gyepekben az őshonos, méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése. (GY30).
- A gyepek természetvédelmi szempontú égetéhez engedély csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság hozzájárulása alapján kérhető. (GY24).

(f) Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Javasoljuk megvizsgálni, hogy a kezelési egység területét a Monostori-érbe csapoló árkok megszüntethetőek-e, vagy az 5. sz. mellékfolyáson (Monostori-ér) létre lehet-e hozni a meglévőkön kívül is további küszöböket, amelyek a kisvizes időszakokban elősegítik a felszínközeli víz szintjének megtartását (egy vízvisszatartó műtárgy tervezése jelenleg pályázati fázisban van). Ez szükséges volna a közösségi jelentőségű 6510 élőhely állapotának javításához. A fejlesztési javaslat a KE-9 kezelési egység területén valósítható meg, de a KE-1, KE-6, KE-7 kezelési egységekben is megjelenik.

(g) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhelyek területének csökkenésével jár (beépítés, vonalas létesítmények kialakítása) nem javasolható.

(h) Kezelési javaslatok indoklása:

A kezelési egység területén található gyeptípusok csak kaszálással-legeltetéssel tarthatók fenn. Klimatikus okok miatt a területen jelentős a spontán cserjésedés-erdősődésre való hajlam, a kezeletlen gyepek néhány év alatt képesek átalakulni. A teljes becserjésedés meggátolása a jelölő gyepi élőhelyek kiterjedésének fennmaradása érdekében szükséges.

A cserjésedés visszaszorítására, és a legeltetés mértékének korlátozására a nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) érdekeit figyelembe véve is szükség van.

A kaszálás és a legeltetés előírt korlátozásai a gyepek jó állapotban való fenntartását hivatottak szolgálni.

A gyepterületek nagy részét birkalegelőnek használják. Száraz években érzékelhető, hogy az erős legelés károsítja közösségi jelentőségű gyepi élőhelyeket, elsősorban az üde gyepeket. A megfogalmazott javaslatok így a jelölő élőhelyek [pannon homoki gyepek (6260*), sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*) (6510)] fennmaradását segítik elő.

(a) Kezelési egység kódja: KE-7

(b) Kezelési egység meghatározása: a kezelési egységbe a kékperjés láprétek és a vérfű-hangyaboglárka (*Maculinea teleius*) élőhelyei tartoznak. Kiemelten értékes, fajgazdag területek. Legelőként-kaszálóként hasznosítják jelenleg ezeket. Összes kiterjedésük 2,79 ha. A kezelési egység országos jelentőségű védett természeti terület, a Hajdúsági Tájvédelmi Körzet része.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- A kezelési egység élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): kékperjés rétek (D2),

patakparti és lápi magaskórósok (D5), mocsárrétek (D34)

- Natura 2000 élőhelyek: sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*) (6510) (jelölő élőhely), kékperjés láprétek meszes, tőzeges, vagy agyagbemosódásos talajokon (*Molinion caeruleae*) (6410) (jelölő élőhely)
- Érintett közösségi jelentőségű fajok: vérfű-hangyaboglárka (*Maculinea teleius*)
- Érintett, egyéb kiemelt fajok: kornistárnics (*Gentiana pneumonanthe*), szibériai nőszirm (*Iris sibirica*), csermelyaszat (*Cirsium rivulare*), buglyos szegfű (*Dianthus superbus*), gyepes sás (*Carex cespitosa*)

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A kezelési egység lehatárolt foltjain a legfontosabb veszélyfaktorként a legeltetés és a cserjésedés is említhető.

Az élőhely és a vérfű-hangyaboglárka (*Maculinea teleius*) populációinak fenntartása szempontjából azt tartjuk a legoptimálisabb megoldásnak, ha a kezelési egységbe tartozó gyepes egyáltalán nincsenek legeltetve. Biztosítani kell, hogy a kezelési egységben ne folyjék legeltetés, valamint az élőhely-kezelési módszerek körében a kaszálás, illetőleg a fasszárú vegetáció eltávolítására alkalmazott egyelő tisztítási módszerek ne legyenek legeltetéssel helyettesítve. A kaszálás során a zombékos szerkezet megőrzésére kell törekedni, ezért a zombékosodó részek csak kézzel vagy kézi motoros kaszával kaszálhatók.

Megfelelő élőhely-kezelést jelent a mozaikos kaszálás, amely egyaránt megvalósulhat a biotóp 2 részre történő felosztásával 2 éves forgó alkalmazásával, vagy akár egy éven belül is akként, hogy a terület egyik része június 10-ég, másik része pedig október 15-ét követően kerül lekaszálásra (ilyen esetben javasoljuk, hogy a tavaszi kaszálás a gyep gyengébb természeti állapotban lévő részét érintse).

Amennyiben a mozaikos kaszálás valamilyen oknál fogva nem valósítható meg, úgy hasonlóan alkalmas megoldást jelenthet a gyepes sávok kaszálása. Ilyen esetekben mindenütt legalább 3-5 méter szélességű kaszátlan növényávokat szükséges biztosítani.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások:

A gyepes esetén kötelezően betartandó előírásként a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007 (X.18.) Korm. rend. előírásait szükséges alapul venni.

b) Javasolt előírások:

- Kizárólag kaszálással történő hasznosítás. (GY20).
- Évente az időjárási viszonyoknak és a gyep állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása. (GY79).
- A gyepes cserjésedésének megakadályozása, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzése. (GY28).
- A gyepterület kaszálása, szárazítása esetén minimum 10 cm-es fűtarló biztosítása (GY92).

- Kaszálás június 15. előtt a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt egyeztetés alapján lehetséges. (GY71).

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Javasoljuk megvizsgálni, hogy a kezelési egység területét a Monostori-érbe csapoló árkok megszüntethetőek-e, vagy az 5. sz. mellékfolyáson (Monostori-ér) létre lehet-e hozni a meglévőkön kívül is további küszöböket, amelyek a kisvizes időszakokban elősegítik a felszínközeli víz szintjének megtartását (egy vízvisszatartó műtárgy tervezése jelenleg pályázati fázisban van). Ez szükséges volna a közösségi jelentőségű 6410 élőhely állapotának javításához. A fejlesztési javaslat a KE-9 kezelési egység területén valósítható meg, de a KE-1, KE-6, KE-7 kezelési egységekben is megjelenik.

(g) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhelyek területének csökkenésével jár (beépítés, vonalas létesítmények kialakítása) nem javasolható.

(h) Kezelési javaslatok indoklása:

A kezelési javaslatok betartása esetén a kezelési egységet alkotó jelölő élőhelyek (kékperjés láprétek meszes, tőzeges, vagy agyagbemosódásos talajokon (*Molinion caeruleae*) (6410), sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*) (6510)) állapota megfelelő marad. Tovább javítható ezeknek az élőhelyeknek az állapota a vízállapotuk javításával, ami csakis az 5. sz. mellékfolyás (Monostori-ér) működésének befolyásolása révén valósulhat meg.

A javasolt intézkedések továbbá kifejezetten a jelölő vérfű-hangyaboglárka (*Maculinea teleius*) lepkefaj érdekében kerülnek bevezetésre. Igen fontos a legeltetés kizárása ezekről a területekről, továbbá a cserjésedés meggátolása, mivel ezek ártalmas folyamatoknak minősülnek a fajok szempontjából. Ugyancsak fontos a kaszálási terv elkészítése ezeken a területeken, a kaszálás időpontjának helyes megválasztása. A magas fűtarlóval történő kaszálás után gyorsabb a növényzet regenerálódása és hamarabb helyreáll az imágók számára optimális, magasabb fűvű élőhelyi struktúra. A megfelelő élőhelyi struktúra kialakításához többéves ciklusú kaszálási rend bevezetése indokolt, hogy mindig maradjanak pihentetett részek.

(a) Kezelési egység kódja: KE-8

(b) Kezelési egység meghatározása: ebbe a kezelési egységbe egy tanya területének peremi részei tartoznak. Részben egy itató körüli taposott homoki gyepek, részben az állatok karámai fölött található akácós facsoport. Összes kiterjedése 0,44 ha. A kezelési egység országos jelentőségű védett természeti terület, a Hajdúsági Tájvédelmi Körzet része.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- A kezelési egység élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): taposott gyomnövényzet és ruderalis iszapnövényzet (OG), jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC), nem őshonos fajú ültetett facsoportok, erdősávok és fasorok (S7)
- Natura 2000 élőhelyek: -
- Érintett közösségi jelentőségű fajok: -
- Érintett, egyéb kiemelt fajok: -

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Fontos a kezelési egységet alkotó élőhelyfoltok esetében a folyamatos gyommentesítés a gyomok terjedése és az adventív cserjésedés megakadályozása érdekében.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások:

A gyepek esetén kötelezően betartandó előírásként a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007 (X.18.) Korm. rend. előírásait szükséges alapul venni.

b) Javasolt előírások:

- Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása. (GY107).
- Erősen fertőzött foltok sokkoló kaszálással történő kezelése évente legalább háromszor. (GY108).
- Tisztító kaszálás, szárazzás szeptember 1. után kezdhető meg, amely alól kivételt képez július 15-ei dátummal az inváziós növényfajok konkrét állományait érintő kaszálás és szárazzás. (GY112)./Megjegyzés: inváziós fajok: akác, parlagfű/

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Élőhelyrekonstrukcióra vonatkozó javaslat nem adható meg.

(g) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhelyek területének csökkenésével jár (beépítés, vonalas létesítmények kialakítása) nem javasolható.

(h) Kezelési javaslatok indoklása:

A kezelési egységbe tartozó területek kezelésével megakadályozható a további gyomosodás, illetve az özönfajok terjedése.

(a) Kezelési egység kódja: KE-9

(b) Kezelési egység meghatározása: a kezelési egységbe a terület fő vízfolyása tartozik, az 5. sz. mellékfolyás (Monostori-ér). Ide tartozik továbbá egy bucka mesterséges átvágásával keletkezett rövid, mély árok is. Összes kiterjedésük 1,8 ha. A kezelési egység országos jelentőségű védett természeti terület, a Hajdúsági Tájvédelmi Körzet része.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- A kezelési egység élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): nem tűzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások (B1a), nem zsombékoló magassásrétek (B5), fragmentális mocsári- és/vagy hínárnövényzet mozaikok álló és folyóvizek partjánál (BA), jellegtelen fátlan vizes élőhelyek (OA), folyóvizek (U8)
- Natura 2000 élőhelyek: -
- Érintett közösségi jelentőségű fajok: keleti lópibagoly (*Arytrura musculus*), nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*), vérfű-hangyaboglárka (*Maculinea teleius*), vöröshasú unka (*Bombina bombina*), dunai tarajosgöte (*Triturus dobrogicus*), mocsári teknős (*Emys orbicularis*)
- Érintett, egyéb kiemelt fajok: -

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Árok megszüntetése: a kezelési egységbe tartozó, egykor a Csohos-tó lecsapolására létrehozott átvágás megszüntetése, betemetése szükséges. Ennek az ároknak a működése ellentétes a Natura 2000 terület kijelölésének céljaival.

5. sz. mellékfolyás (Monostori-ér) partkezelése: az 5. sz. mellékfolyás (Monostori-ér) rézsűin és a partéleken a meder hossz-szelvényének nagyobb részében cserjés-fás szegélyvegetáció található. Ez a szegélyvegetáció több szakaszon ligetes jellegű, őshonos fákkal, de előfordulnak idegenhonos fák és cserjék is (akác (*Robinia pseudo-acacia*), vörös kőris (*Fraxinus pennsylvanica*)).

A faszoroknak és cserjéseknek a meghagyására törekedni kell, de a tájidegen fafajokat és a gyalogakácot szükséges volna kiszálalni. A tájidegen fafajok esetében támogatható a sarjak gyomirtószerrel való kezelése, az előírások betartása mellett.

5. sz. mellékfolyás (Monostori-ér) kotrása, üledékkitermelés: A medrek jelenlegi állapotában jellemző az üledékfelhalmozódás. Az üledékfelhalmozódás előrehaladtával várható a vízügyi kezelő részéről a meder vízszállító kapacitásának megőrzése érdekében az üledékkitermelésre vonatkozó igény.

Javasolt időbeli korlátozás: A kotrasi, üledékeltávolítási munkálatok kivitelezése szempontjából élővilágvédelmi szempontból javasolható időpont a július 15. – november 01. közötti időszak.

Javasolt térbeli korlátozás: A kotrasi, üledékeltávolítási munkálatok kivitelezése során javasoljuk, hogy kerüljön meghatározásra egy kivitelezési oldal, mely a későbbiekben is fenntartási oldalként funkcionálhat, ill. a másik oldal legyen ún. ökológiai oldal, melynek fő szerepe, hogy élőhelyet biztosítson a vízfolyás és a vízfolyást kísérő növényzet, valamint a hozzá kapcsolódó életközösség számára, ezáltal biztosítsa, hogy a középvízi meder ökológiai folyosó és magterület funkcióját ellássa a fenntartási jellegű munkák ellenére is. A kivitelezési oldalon a kisvízi medret kísérő magasabb rendű növényzet különös tekintettel a kivitelezést akadályozó fásszárú vegetációra eltávolításra kerül, ill. eltávolításra kerül a középvízi meder kereszt-szelvényének kivitelezési oldal felé eső 50%-ából az üledék, ill. az emerz mocsári- és hínárnövényzet. Ezzel szemben javasoljuk, hogy a kivitelezési oldallal szemközti ökológiai oldalon a kisvízi medret kísérő szegélynövényzet, valamint a középvízi meder kereszt-szelvényének kivitelezési oldal felé eső 50%-ában az üledék, ill. az emerz mocsári- és hínárnövényzet változatlan formában kerüljön megőrzésre.

Vízvisszatartás, medertározás az 5. sz. mellékfolyáson (Monostori-ér): az 5. sz. mellékfolyásnak (Monostori-ér) csapoló-drénező hatása van a lápteknőkre és a mocsárrétekre is, eredetileg azzal a céllal ásták őket, hogy a belvíznyomta területeket kiszárítsák.

A drénező hatás azokban az időszakokban nyilvánul meg, amikor a fenékszint alatta van a felszínközeli víz szintjének. Az 5. sz. mellékfolyáson (Monostori-ér) a fenntartási terv megírásának időpontjában 1 változtatható küszöbszintű vízvisszatartó műtárgy működik, illetve egy műtárgy tervezés van pályázati fázisban.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások:

- a vízgazdálkodásról szóló 1995. évi LVII. törvény

- a vizek és a közcélú vízellátási-műhelyek fenntartására vonatkozó feladatokról szóló 120/1999. (VIII. 6.) Korm. rendelet

Egyéb, kezelési jellegű, kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának

időpontjában nincsenek.

b) Javasolt előírások:

- A vegyes összetételű faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fafajok eltávolítása. (E29).
- Az idegenhonos vagy tájidegen fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az őshonos fafajok egyedeinek megőrzése az alsó- és a cserjeszintben is. (E30).

Magyarázat az előírás-javaslatokhoz: az erdős előírásorokat a Monostori-eret kísérő fa- és cserjesorokra adtuk meg.

- A meder kotrásából származó iszap a parton nem deponálható, azt a területről el kell szállítani (V16).

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Javasoljuk megvizsgálni, hogy a kezelési egységet alkotó 5. sz. mellékfolyáson (Monostori-ér) létre lehet-e hozni a közelmúltban építetten kívül is további küszöböket, amelyek a kisvízes időszakokban elősegítik a felszínközeli víz szintjének megtartását, de tavasszal sem okoznak káros belvízi elöntést. A fejlesztési javaslat a KE-9 kezelési egység területén valósítható meg, de a KE-1, KE-6, KE-7 kezelési egységekben is megjelenik.

(g) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok:

Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat megadása nem szükséges.

(h) Kezelési javaslatok indoklása:

A Natura 2000 terület értékes lápi, mocsári és gyepi jelölő élőhelyeinek [enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőrös (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) (91E0*), mészkedvelő üde láp- és sásrétek (7230), kékperjés láprétek meszes, tözezes, vagy agyagbemosódásos talajokon (*Molinion caeruleae*) (6410), sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*) (6510)] hosszú távú fennmaradásához elengedhetetlen a talajvíz (felszínközeli víz) magas szinten tartása az aszályos időszakokban is. A kezelési javaslatnak főképp a KE-1, KE-6 és KE-7 kezelési egységekre van pozitív hatása, és ezen keresztül pozitív hatása van a lápokhoz kötődő jelölő keleti lápibagoly (*Arytrura musculus*) és a nedves élőhelyekhez kötődő, jelölő nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*), továbbá a közösségi jelentőségű vérfű-hangyaboglárka (*Maculinea teleius*) lepkefajok állományaira. A medertározás pozitív hatású lenne továbbá a közösségi jelentőségű vöröshasú unka (*Bombina bombina*) és dunai tarajosgöte (*Triturus dobrogicus*) kétéltűfajok állományaira, illetve a mocsári teknős (*Emys orbicularis*) állományaira is. Ugyancsak indokolt a vízfolyást kísérő cserjesávok és fasorok állandó fenntartása, legalább az egyik parton („ökológiai oldal”).

A csatornahálózat lehetőséget teremt a vízvisszatartásra, a medertározásra. A drénező hatás csökkentése mindenképpen előnyös a jelölő élőhelyek és azokon keresztül a jelölő fajok állományaira.

(a) Kezelési egység kódja: KE-10

(b) Kezelési egység meghatározása: ebbe a kezelési egységbe tartoznak a szántók. Nem jellemző élőhelyek a területen, összes kiterjedésük 8,68 ha. A kezelési egység országos jelentőségű védett természeti terület, a Hajdúsági Tájvédelmi Körzet része.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- A kezelési egység élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): egyéves szántóföldi kultúrák (T1), jellegtelen üde gyepek (OB), jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC) kékperjés rétek (D2), patakparti és lápi magaskórósok (D5), mocsárrétek (D34)
- Natura 2000 élőhelyek: -
- Érintett közösségi jelentőségű fajok: nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*), magyar futrinka (*Carabus hungaricus*)
- Érintett, egyéb kiemelt fajok: -

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A kötelezően betartandó és javasolt előírásokon túlmenően nem adunk meg javaslatokat.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások:

A Natura 2000 területekre vonatkozó gazdálkodási jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

b) Javasolt előírások:

- Szántóföldön trágyaszarvas nem alakítható ki. (SZ13).
- Kizárólag környezetkímélő besorolású növényvédő szerek alkalmazása engedélyezett. (SZ19).
- Totális gyomirtó szerek használata nem engedélyezhető a területen. (SZ24).
- Tápanyag-utánpótlást csak szerves trágyával lehet végezni. (SZ37).
- Szántó füves élőhellyé alakítása spontán felhagyással, kivéve az inváziós növényfajok irtását. (SZ53). /Megjegyzés: inváziós fajok: selyemkóró (*Asclepias syriaca*), aranyvessző (*Solidago*)/
- Agrár-erdészeti rendszerek kialakítása, őshonos fafajokkal, támogatható. (SZ57).
- Őshonos fajokból álló fasorok, facsoportok, szoliter fák, cserjefoltok telepítése. (SZ74).

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Javasoljuk továbbá a Létavértes 0116/3 és 0116/4 földrészletek átalakítását fás legelővé, művelési-ág váltással, facsoportok (főképp kocsányos tölgy, fehér nyár) telepítésével. Ez a terület a KE-5 kezelési egység területével érintkezik, ahol a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság részéről a fás legelő kialakítása folyamatban van. Amíg a gyepesedés nem történik meg, szükséges az érintkező területek állapotromlásának elkerülése érdekében az előírás-javaslatok betartása.

(g) Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhelyek területének csökkenésével jár (beépítés, vonalas létesítmények kialakítása) nem javasolható.

(h) Kezelési javaslatok indoklása:

A kezelési egység területének természetessége a fejlesztési javaslatok figyelembe vétele esetén egyértelműen javulni fog (a területek szántóból gyepé alakulnak). A szántók

gyepesedésével/gyepesítésével a jelölő gyepi élőhelyek közül a pannon homoki gyep (6260*) kiterjedése növelhető. Hosszú távon ez növeli a jelölő magyar futrinka (*Carabus hungaricus*) állatfajok élőhelyének kiterjedését.

3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés

Az élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatokat a dokumentáció 3.2.1. fejezetben, a kezelési egységekre vonatkozó kezelési javaslatokkal egységes szerkezetben tárgyalja. Az élőhelyrekonstrukciós javaslatok összefoglalóan a következők:

A KE-1, KE-6, KE-7 kezelési egységek esetében javasoljuk megvizsgálni, hogy a kezelési egységek területét csapoló-drénező 5. sz. mellékfolyáson (Monostori-ér) (ez a KE-9 egységet alkotja) létre lehet-e hozni a meglévőön kívül további küszöböket (egy műtárgy tervezése jelenleg pályázati fázisban van), amelyek a kisvízes időszakokban elősegítik a felszínközeli víz szintjének megtartását. Ez szükséges volna a közösségi jelentőségű élőhelyek (KE-1: 91E0*, 7230; KE-6: 6510; KE-7: 6510, 6410) állapotának javításához.

A KE-10 egység területén javasoljuk a Létavértes 0116/3 és 0116/4 földrészletek átalakítását fás legelővé.

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

A tervezési terület jelölő fajainak védelme alapvetően az élőhelyek megfelelő kezelésén keresztül biztosítható, a 3.2.1. fejezetben részletezett élőhelykezelési javaslatok alapján. Specifikus fajvédelmi intézkedések nem indokoltak. Itt egy rövid felsorolást adunk a kezelési egységek által érintett fajokról.

KE-1: keleti lópibagoly (*Arytrura musculus*), vöröshasú unka (*Bombina bombina*), mocsári teknős (*Emys orbicularis*), dunai tarajosgöte (*Triturus dobrogicus*)

KE-6: nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*)

KE-7: vérfű-hangyaboglárka (*Maculinea teleius*)

KE-9: keleti lópibagoly (*Arytrura musculus*), nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*), vérfű-hangyaboglárka (*Maculinea teleius*), vöröshasú unka (*Bombina bombina*), dunai tarajosgöte (*Triturus dobrogicus*), mocsári teknős (*Emys orbicularis*)

KE-10: nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*), magyar futrinka (*Carabus hungaricus*)

3.2.4. Kutatás, monitorozás

A Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer (NBmR) keretében a területen monitorozás nem zajlik.

A területen fontos lenne évente elvégezni a nappali lepke populációk monitorozását, különös tekintettel a vérfű hangyaboglárka (*Maculinea teleius*), a nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) és a kis ökörszemlepke (*Pyronia tithonus*) állományaira. A nappali lepke monitorozás lehetővé teszi a lepke populációk tendenciáinak becslését. Segítségével nyomon követhetők a népszerűségi változások helyi, regionális, országos vagy akár európai léptékben. Ezek a trendek a biodiverzitás és környezeti változás indikátoraként felhasználhatóak. A monitorozás alapja egy szabványosított terepi módszer. A lepkék felmérését alapvetően rögzített útvonalakon, ún. transzektken történő rendszeres számlálásokkal (hetente vagy maximum kéthetente) kellene megvalósítani. A transzekt útvonalakat egy bizonyos élőhelytípus vagy területhasználati, illetve kezelési mód monitorozásának céljából kell kiválasztani. A nappali lepke monitoring fő célja az adatgyűjtés az évek során a populáció méreteiben végbemenő változások összehasonlíthatóságának érdekében.

A tervezés alapját jelentő 1:10.000 léptékű élőhelyterképezés, illetve a jelölő fajokra vonatkozó botanikai és zoológiai felmérés 2016-ban készült el a teljes területre nézve. A további kutatás és monitorozás tekintetében a 2016-os felmérés eredményeit célszerű alapállapotnak tekinteni.

A jövőben szükséges a területen a kijelölés alapjául szolgáló közösségi jelentőségű élőhelyek kiterjedésének és természetességének, valamint a jelölő fajok állományának nyomon követése.

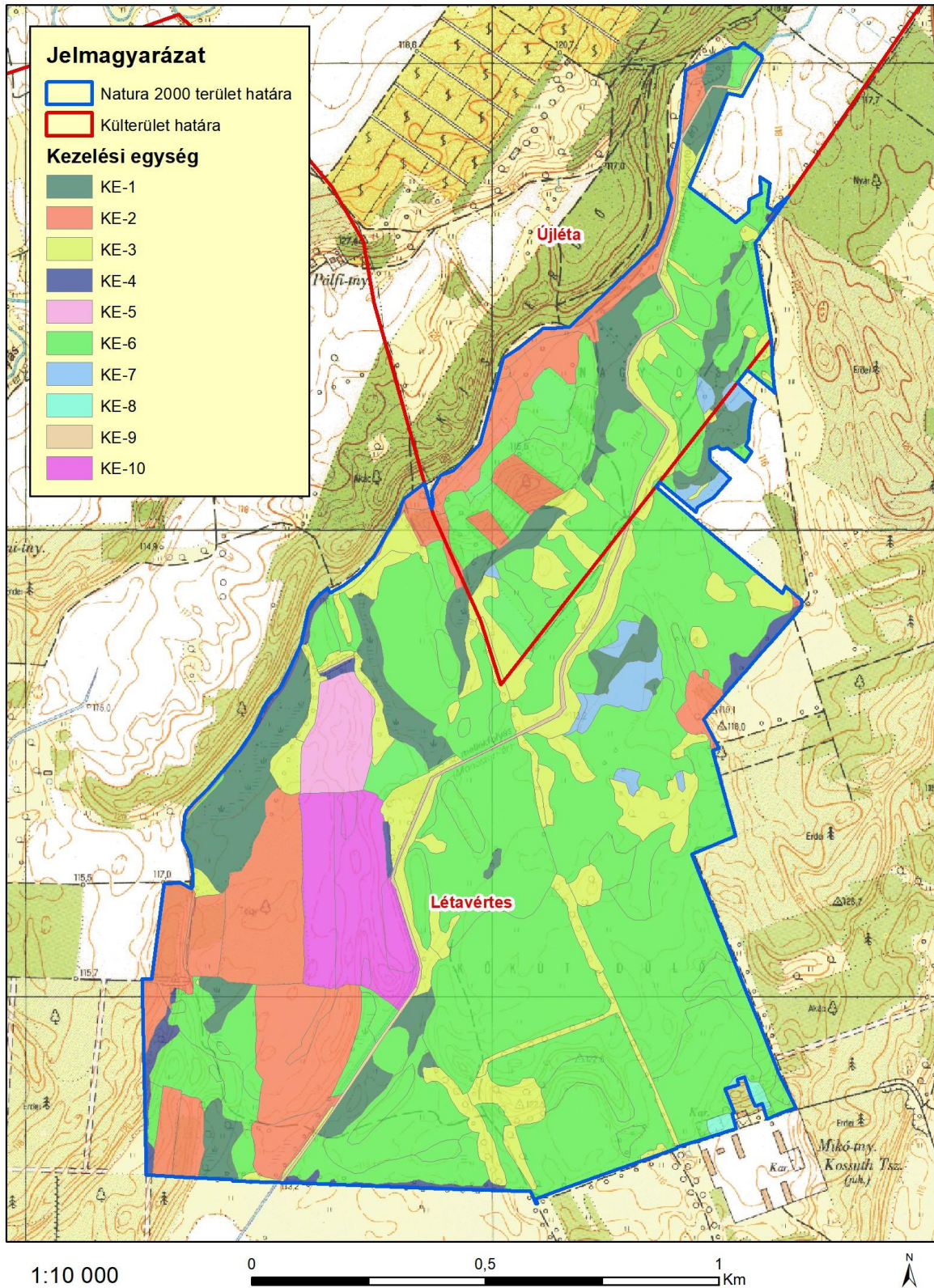
A jelölő élőhelyek monitorozására javasolható 10 évente az NBmR protokoll szerinti élőhelyterképezés elvégzése. Az élőhelyek ennél ritkábban végzett monitorozása vélhetőleg nem ad megfelelő lehetőséget az esetlegesen beinduló negatív folyamatok megváltoztatását célzó idejében történő beavatkozásra. Javasolt a jelölő élőhelyek (6260* - Pannon homoki gyepek, 6510 - Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*), 7230 - Mészkedvelő üde láp- és sásrétek, illetve a 6410 – Kékperjés láprétek meszes, tőzeges, vagy agyagbemosódásos talajokon (*Molinion caeruleae*)) állományainak változását is egy-egy mintavételi helyen monitorozni, erre alkalmas módszer a közösségi jelentőségű gyepekre vonatkozó módszertan.

A jelölő lepkefajok (keleti lápibagoly (*Arytrura musculus*), nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*)) állományai NBmR módszertan segítségével monitorozhatók, 10 évente.

3.2.5. Mellékletek

A gazdálkodáshoz és egyéb területhasználathoz köthető kezelési egységek megjelenítése.

HUHN20028
CSOHOS-TÓ

A tervezési terület kezelési egységei. 2017.12.13.

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében

A tervezési területre alapvetően a 275/2004 (X.8.) Kormányrendelet az irányadó.

A tervezési terület egy része (181,65 ha) az országos jelentőségű Hajdúsági Tájvédelmi Körzet része, mely területrésze a 130/2007. (XII.27.) számú KvVM rendeletben foglaltak határoznak meg további szabályokat.

Ezen túl a terület országos ökológiai hálózat magterület övezetének része (ld. 1.6. fejezet).

A tervezési terület jelentős része (65,3%) a Magyar Állam tulajdonában és a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság vagyongazdálkodásában van. További 25,7% van állami tulajdonban, egyéb kezelésben. A terület többi része az ÚJ Élet MGSZ, illetve magántulajdonban található.

A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság vagyongazdálkodásában lévő, haszonbérleti szerződés keretében hasznosított területek hasznosítása során be kell tartani a haszonbérleti szerződésben foglalt előírásokat.

A kezelési javaslatok megvalósítása esetén a fentebb összefoglalt körülményeket kell figyelembe venni.

3.3.1. Agrártámogatások

3.3.1.1. Jelenleg működő agrártámogatási rendszerek

Bevezetés

Az Európai Unió mezőgazdasági támogatási rendszere, a közös agrárpolitika (KAP) két pilléren nyugszik: az első pillér (KAP I.) a közvetlen támogatásokat és a piaci intézkedéseket finanszírozza, teljes egészében az Európai Mezőgazdasági Garanciaalap (EMGA) terhére. A második pillér (KAP II.) az unió vidékfejlesztési politikáját szolgálja, melyet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap (EMVA) regionális vagy nemzeti források társfinanszírozásával működtet.

A Natura 2000 területen gazdálkodók a KAP I. pillér támogatásain túlmenően részesedhetnek a KAP II. pillér forrásaiból is, melyeket a 2014-2020 közötti időszakra Magyarországon a Vidékfejlesztési Program 2014-2020 tartalmaz. A betartandó előírásokat a pályázati felhívások foglalják magukba. A 2007-2013 közötti időszakban igénybe vehető támogatások egy részének felhasználása még nem zárult le, az ezekről szóló jogcímrendeletek továbbra is hatályban maradnak mindaddig, amíg történik belőlük kifizetés – ez elsősorban az erdős támogatások esetében fordulhat elő.

A 2014-2020 közötti időszak végeztével – hasonlóan a 2007-2013 közötti időszak végéhez – átmeneti szabályokat terjesztett elő az Európai Bizottság. Ennek értelmében a 2021. és 2022. évre átmeneti időszakot hirdettek meg, amelyben a KAP II. pillért érintően többek között a terület- és állatlétszám alapú vidékfejlesztési támogatásokat – amelyek jellemzően több éves kötelezettségvállalásúak – meghosszabbíthatja a tagállam. Az átmeneti években a KAP I. pillér alá tartozó közvetlen támogatások is elérhetőek lesznek a jelenlegi feltételek mellett. Az átmeneti szabályok miatt az új tervezési ciklus előre láthatóan 2023-tól indul, és 2027-ig tart.

A 2014-2020 között elérhető agrártámogatásokról aktualizált összefoglalás található az állami természetvédelem honlapján:

http://termeszetvedelem.hu/_user/browser/File/N2k_fennterv/3_%20mell%C3%A9klet_aktualizalt_041219.pdf

Továbbá a Vidékfejlesztési Program 2014-2020 jelenleg elérhető pályázati felhívásai

megtekinthetők az alábbi linken: <https://www.palyazat.gov.hu/doc/4523>

A jelenlegi támogatási időszakban a Vidékfejlesztési Program keretében számos olyan intézkedés elérhető, ahol a Natura 2000 területeken gazdálkodók támogatási forrásokhoz juthatnak vagy előnyt élvezhetnek a pontozási rendszerekben.

Legfontosabbak ezek közül a kompenzációs jellegű kifizetések, melyek a gyepterületek és magánerdők esetében érhetőek el. A Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó földhasználati szabályok betartása azonban független attól, hogy a gazdálkodó igényelte-e a támogatást vagy sem. Az adminisztratív eszközök tekintetében a Natura 2000 területekre járó kompenzáció ráépül az egyéb elérhető támogatásokra, a gazdálkodók a Natura 2000 intézkedés mellett jogosultak többek között az egységes területalapú támogatásra (SAPS) is.

Az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott erdőrészlet területén felmerülő költségek és jövedelemkiesés ellentételezése céljából a magánkézben lévő, Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz kompenzációs támogatás igényelhető, melynek összege az erdő természetességétől, a faállomány korától és összetételétől függően változik.

Az előírás-javaslatok elsősorban az agrár-környezetgazdálkodás, ökológiai gazdálkodás és az erdészet, erdő-környezetvédelem, természetmegőrzés témakörébe integrálódnak.

Az agrár-környezetgazdálkodási (AKG) kifizetési rendszer olyan önkéntes alapon működő program, amelyben résztvevők az agrár-környezetgazdálkodási célok elérésének érdekében többlet tevékenységek elvégzését vállalják gazdálkodásuk során. Amennyiben a gazdálkodó az adott Natura 2000 gyepterület vonatkozásában kompenzációs támogatás igénybevételére jogosult, úgy a gyepterületeket érintő AKG tematikus előíráscsoportok esetén a támogatási összeg a kompenzációs támogatás összegével csökkentésre kerül.

Egyes esetekben az erdőkre lehívható támogatások szektortól függetlenül is igénybe vehetők (pl. természeti katasztrófa (vízkár, szélkár, tűzkár) által sújtott területeken az erdészeti potenciál helyreállítására, másodlagos erdőkárok megelőzésére, illetve erdőszerkezet átalakításához), más esetben az állami és önkormányzati szektor kizárásra került.

Támogatás vehető még igénybe olyan földhasználati intézkedésekre, amelyek gazdálkodáshoz közvetlenül nem kapcsolódnak, ugyanakkor a vidéki táj értékeinek, állat- és növényvilágának fennmaradását szolgálják, és ezáltal növelik a Natura 2000 területek közjóléti értékét, illetve hozzájárulnak a környezetgazdálkodási célok teljesítéséhez (az erdő esetében az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházásokhoz nyújtott támogatás, a mezőgazdasági területek esetében az élőhelyfejlesztési és vízvédelmi célú nem termelő beruházások).

A tervezési területen elérhető támogatások rövid ismertetése

A jelenleg hatályos Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszer 2014. évi adatok alapján a Csohos-tó különleges természet-megőrzési terület Létavértes és Újléta közigazgatási területeket érintve több fizikai blokkban található. A fizikai blokkok területnagyságának megközelítőleg 50 %-a mezőgazdaságilag támogatható területre esik, melyre agrártámogatás igényelhető. Az azonosítók évenként változnak, így a táblázat csak tájékoztató jellegű. A Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszer (MePAR) legfrissebb adatai a <https://www.mepar.hu/> honlapon érhetőek el.

A fizikai blokkban gazdálkodó mezőgazdasági termelők számára az alábbi agrártámogatási források érhetőek el:

MePAR Blokazonosító	Teljes terület (ha)	Támogatható terület (ha)	KAT
L5JEA-6-11	58,41	29,72	0
LNLUA-6-11	32,36	29,07	0
LP21A-U-11	0,91	0,91	0
LNMA-C-11	10,28	9,19	0
L5AEA-Y-11*	80,30	58,37	0
LH97A-3-11	3,26	2,60	0
LLW7A-T-11	73,33	0,00	0
L50UA-2-11*	10,45	10,07	0
LUN1A-L-11	1,44	1,21	0
LTV1A-R-11*	7,57	0,00	0
LM97A-7-11	0,41	0,41	0

* Az adott MEPAR-blokknak nem a teljes területe fed át a Natura 2000 terület területével.

Egységes területalapú támogatás (SAPS):

A támogatás mértékéről évente a vidékfejlesztésért felelős miniszter dönt miniszteri rendeletben. A támogatás igénybevételének feltétele, hogy a gazdálkodó maradéktalanul tartsa be az 50/2008. (IV.24.) FVM rendeletben foglaltakat, amely a Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot feltételrendszereit tartalmazza.

2015-től önállóan nem, csak a zöldítés támogatással együtt igényelhető.

Zöldítés támogatás:

A zöldítés keretében elnyert támogatási összeget kifejezetten az éghajlat és a környezet szempontjából előnyös mezőgazdasági gyakorlatokra kell fordítani. Elsődleges célja, hogy a mezőgazdasági tevékenységet végzők egyre nagyobb mértékben járuljanak hozzá a mezőgazdaság alapját is képező környezet és természeti erőforrások megőrzéséhez.

A zöldítés három különböző gyakorlat összessége: állandó gyepterületek fenntartása; terménydiverzifikáció (azaz a növénytermesztés diverzifikálása, változatosabbá tétele), illetve az ökológiai jelentőségű területek kijelölése (EFA). A zöldítés három gyakorlata nem minden esetben különül el egymástól.

Fontos, hogy a zöldítés támogatást csak az egységes területalapú (SAPS) támogatással érintett területek után lehet igényelni.

Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés (VP-4-10.1.1-15 és VP-4-10.1.1-16.)

Középhosszú távú támogatási rendszer, melynek feltételeit Vidékfejlesztési Program keretében meghirdetett pályázati felhívás (VP-4-10.1.1-15 - Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés) tartalmazza. A támogatás fő céljai a vidéki területek fenntartható fejlődésének támogatása, a környezet állapotának megőrzése és javítása, a mezőgazdasági eredetű környezeti terhelés csökkentése, környezetvédelmi szolgáltatások biztosítása, a természeti erőforrások fenntartható használatán alapuló mezőgazdasági gyakorlat erősítése. Kiemelten kívánja továbbá támogatni a biodiverzitás megőrzését a természetes életkörülményeik között (a gazdaságban), a természet, a víz, és a talaj védelmét a termőhelyi adottságoknak megfelelő termelési szerkezet kialakításával, a környezettudatos gazdálkodás és fenntartható tájhasználat kialakításával.

Kötelező földhasználati előírások ellenértékéért igényelhető kompenzációs jellegű kifizetések:

A Natura hálózat gyepterület hasznosítású területeire a 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól értelmében speciális földhasználati előírások vonatkoznak, melyek betartása többletköltséget, illetve bevételkiesést jelentenek a gazdálkodók számára. A Vidékfejlesztési Program keretében pályázható „VP4-

12.1.1-16. - Natura 2000 mezőgazdasági területeknek nyújtott kompenzációs kifizetések” kompenzációs támogatás ezeknek a többletköltségeknek, valamint kieső bevételeknek az ellentételezésére szolgál.

Ehhez hasonlóan létezik a Vidékfejlesztési program keretében erdős területekre vonatkozó „VP4-12.2.1-16 - Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések” támogatás is. A Natura 2000 irányelveket érvényre juttató jogszabályok végrehajtásával érintett, az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott, magánjogi tulajdonban lévő Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz a felmerülő költségek és jövedelem kiesés ellentételezésére az erdő természetességétől, a faállomány korától és összetételétől függően évente, változó összegű kompenzációs támogatás igényelhető.

Erdő-környezetvédelmi kifizetések:

A Vidékfejlesztési Program keretében meghirdetett „VP4-15.1.1-17 - Erdő-környezetvédelmi kifizetések” pályázat célja a tudatos erdő-környezetvédelmi gazdálkodási módok elterjesztése, a fafajok adaptációs készségének növelése, az egyes területeken az erdőtípus, fafaj-összetétel, illetve gazdálkodási mód megváltoztatása. A kiírás alapján kizárólag magánjogi erdőgazdálkodó és települési önkormányzat kaphat támogatást a jogerős erdőtervvel rendelkező, Országos Erdőállomány Adattárban szereplő erdőrészletben történő örökterdőt erdőgazdálkodásra, erdőállományok kézimunka igényes ápolására, illetve természetkímélő anyagmozgatásra.

Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása

A „VP-4-11.1.-11.2.-15 Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása (ÖKO 15) és VP-4-11.1.-11.2.-18 Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása (ÖKO 18)” pályázat célja egyrészt a konvencionális területek ökológiai művelés alá vonásának ösztönzése, másrészt az ökológiai művelésbe vont területeken a gazdálkodási mód fenntartása, melynek feltételeit a Vidékfejlesztési Program keretében meghirdetett pályázat szabályozza.

Agrár-erdészeti rendszerek létrehozása

A VP5-8.2.1-16 számú felhívás célja a fásítások, mezővédő erdősávok rendszerének kialakítása, fás legelők területének növelése a jelenlegi erdőzónában és az alföldi erdőssztyepp területeken, hozzájárulva a mezőgazdasági és az állattenyésztési termelékenység növeléséhez.

Erdősítés támogatása

A VP5-8.1.1-16 számú célja a klímaváltozás hatásainak csökkentése, a szél és vízerózió elleni védekezés, valamint a faanyag, mint környezetbarát nyersanyag és megújuló energiaforrás iránti növekvő igény kielégítése érdekében az erdőterület növelésének támogatása.

Az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházások

A VP5-8.5.1.-16 számú felhívás a meglévő erdő természetességi állapotához képest magasabb természetességi állapotú, vagy a sarjeredetű állomány helyett magasabb ökológiai értékű, legalább azonos természetességű, nem sarj eredetű állomány létrehozását kívánja előmozdítani.

Erdészeti genetikai erőforrások megőrzése

A VP4-15.2.1.1-16 számú felhívás célja a klíma rezisztens fafajok biztosítása, fafajaink evolúciós potenciáljának fenntartása a genetikai változatosság megőrzése a fafajok alkalmazkodóképességének érdekében.

Erdészeti, genetikai erőforrások fejlesztése

A VP4-15.2.1.2.-17 számú felhívás célja a magyarországi erdészeti fajok genetikai erőforrásainak megőrzésével a meglévő genetikai változatosságot, mint az alkalmazkodóképesség alapját és fajokunk evolúciós potenciálját hosszútávon megvédeni és fenntartani.

Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok megelőzése

A VP5-8.3.1-17 számú erdőgazdálkodás biztonsága érdekében szükséges fokozott figyelmet fordítani az erdőtüzek kialakulásának megelőzésére – a pályázati felhívás ehhez biztosít megfelelő támogatást.

Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok helyreállítása

A VP5-8.4.1.-16 számú támogatás célja az erdőtüzek vagy egyéb természeti katasztrófák – az éghajlatváltozással összefüggő eseményeket is beleértve és a katasztrófaesemények által károsított erdőgazdálkodási potenciál helyreállítása.

Erdei termelési potenciál mobilizálását szolgáló tevékenységek

A VP5-8.6.2-16 számú felhívás célja az erdők gazdasági értékének növelése olyan erdészeti beavatkozásokkal, amelyek által az erdők nagyobb mértékben képesek ellátni gazdasági értékteremtő funkcióikat.

Ide kell érteni azokat a beavatkozásokat is, amelyek hatásai nem azonnal, hanem a jövőben várható fahasználatok során tapasztalhatók.

Az erdei ökoszisztémák térítésmentesen nyújtott közjóléti funkcióinak fejlesztése

A VP4-8.5.2.-17 számú felhívás célja, hogy a magyar erdők közjövőkének ingyenes elérhetőségének lehetősége jelentősen bővüljön.

Erdészeti technológiákra, valamint erdei termékek feldolgozására és piaci értékesítésére irányuló beruházások

A VP5-8.6.1-17 számú felhívás célja az erdőgazdálkodás hatékonyságának javításához és a természetközeli erdőgazdálkodási módok elterjedéséhez szükséges eszközök és géppark kialakításának ösztönzése, valamint az erdei termékek és melléktermékek gazdasági hasznosításához szükséges elsődleges feldolgozást szolgáló gépek és berendezések biztosítása, beleértve a lokális megújuló energiarendszer kiszolgálást, faipari feldolgozás előkészítését szolgáló gépeket, technológiát is.

Nem termelő mezőgazdasági beruházások:

A Vidékfejlesztési Program keretében a „VP4-4.4.1-16. - Élőhelyfejlesztési célú nem termelő beruházások” pályázat alapján támogatás vehető igénybe olyan földhasználati intézkedésekre, amelyek gazdálkodáshoz közvetlenül nem kapcsolódnak, ugyanakkor a vidéki táj értékeinek, állat- és növényvilágának fennmaradását szolgálják, ez által növelik a Natura 2000 területek közjóléti értékét, illetve hozzájárulnak a környezetgazdálkodási célok teljesítéséhez.

Ugyancsak a Vidékfejlesztési Program keretében van lehetőség pályázni Vízügyi célú nem termelő beruházások kivitelezésére. A „VP4-4.4.2.1-16 - Vízügyi célú nem termelő beruházások: létesítmények kialakítása, fejlesztése”, illetve a „VP4-4.4.2.2-16 - Vízügyi célú nem termelő beruházások: vízügyi és vizes élőhely létrehozása, fejlesztése” támogatások alapvető célja területi vízviesszartartás elősegítése, illetve a felszíni és a felszín alatti víztesteket érő terhelések, szennyezések csökkentése, megakadályozása, mind az éghajlatváltozással összefüggő problémák minimalizálása, mind a biodiverzitás megőrzése, mind a vizeink mennyiségi és minőségi védelmének biztosítása céljából.

3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer

Kifejezetten Natura 2000 területekre jelenleg a Natura 2000 gyep- és erdőterületekre vonatkozóan létezik kompenzációs kifizetés, azonban egyéb természetvédelmi szempontból fontos élőhelyre (vizes élőhelyek stb.) kidolgozott földhasználati előírás, illetve ez alapján kompenzációs kifizetés nincs hatályban. Ebből adódóan nincsenek speciális faj és élőhelyvédelmi intézkedések.

A Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó jelenlegi földhasználati előírások általános értelemben olyan gyephasználatot támogatnak, amely országos léptéket tekintve általában szükségesek a gyep természetességének megőrzéséhez. Ugyanakkor általánosságukból következően nem képesek kezelni olyan helyi és speciális problémákat, amelyek éppen a jelölő értékek miatt fontosak, egyes kivételes esetekben akár ellent is mondhatnak a Natura 2000 célkitűzéseknek. A fenntartási terv egyik szerepe éppen azoknak a lokális kezelési feladatoknak a meghatározása, amelyek támogatási rendszerbe való beépítése a Natura 2000 célkitűzések szempontjából szükséges.

A jelenlegi agrártámogatási rendszer további javítása érdekében javasolható, hogy támogatást lehessen igényelni olyan mezőgazdaságilag nem hasznosított területeken, ahol néhány fontos beavatkozással jelentős természeti értékek fenntartását lehet elősegíteni (pl. invazív növények irtása, vízelvezetés megszüntetése stb.) Ezek többnyire olyan élőhelyek, ahol épp a gazdálkodás hiánya teszi lehetővé a közösségi jelentőségű értékek fennmaradását.

Mivel ezek a területek rendszerint nem támogatható területrészek, így a támogatható terület maximalizálása érdekében a gazdálkodók gyakran eltüntetik a szegélyvegetációt, cserjéseket, kaszálják az értéktelen szénát adó, vagy vízállásos területeket is, amelyeken korábban nem folytattak intenzív jellegű gyepgazdálkodást. Ez a helyzet úgy javítható, ha agrártámogatás lesz igényelhető a nem művelt területekre, azaz nemcsak a kivett művelési ágú területekre, hanem a művelés alatt álló területek egyes részterületeire is.

Az erdőterületek vonatkozásában a jelenlegi természetvédelmi szempontokat elősegítő támogatási rendszer szinte kizárólag magánerdőgazdálkodók számára elérhető. Támogatás igénybevételére nem jogosult önkormányzat, költségvetési szerv, valamint az a gazdálkodó szervezet, amelyben a Magyar Állam tulajdoni hányada eléri vagy meghaladja az 50%-ot.. Szükséges lenne ezért olyan támogatási formákat és konstrukciókat kidolgozni és alkalmazni, amelyek állami erdőben is lehetővé tesznek bizonyos – erdőgazdálkodási, továbbá nem is okvetlenül az erdőgazdálkodás szűken vett körén belül értelmezhető, de erdőterületen történő – beavatkozásokat.

A Natura 2000 területek közötti koherencia biztosítása érdekében fontos lenne a természeti területek és az ökológiai hálózatba tartozó területek kedvező állapotának megőrzése a Natura 2000 területeken kívül is. A fenti problémára megoldás lehet, ha a természetvédelmi szempontból értékes, de gazdaságosan nem művelhető területek is legalább minimális mértékben támogathatóak lennének, ezáltal nem lennének teljesen haszontalanok a tulajdonosok, földhasználók számára.

A támogatási rendszer kialakítása során figyelembe kellene vennie a támogatásra benyújtott terület természetvédelmi értékességét, sajátos ökoszisztéma szolgáltatásait, az ott megtalálható, elkülönülő élőhelyfoltok természetességi értékét és a jó természetességű területeken vagy részterületeken azoknak a fennmaradását segítő gazdálkodást, vagy akár a „nem beavatkozást” kellene ösztönözni, az inváziós fajok eltávolítására vonatkozó tevékenység kivételével.

3.3.2. Pályázatok

A tervezési területre a természetvédelmi célkitűzések megvalósításával kapcsolatos pályázat nincs folyamatban, sem tervezési fázisban.

3.3.3. Egyéb

A tervezési területre nincs egyéb javaslat.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

Kifejtve a 3.4.2. pont alatti táblázatban, összevontan a kommunikáció címzettjeivel.

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

Felhasznált kommunikációs eszközök:	Kommunikáció címzettjei:	Időpont, helyszín	Egyéb információ
Egyeztető fórum	<ul style="list-style-type: none">● gazdálkodók● a Natura 2000 területtel érintett földrészletek tulajdonosai és vagyongazdálkodói● a Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szervek és települési önkormányzatok● egyéb indokolt célcsoport: helyi lakosság	2017.02.14. (Létavértes)	Résztevők száma: 8
Önkormányzati közzététel	<ul style="list-style-type: none">● gazdálkodók● a Natura 2000 területtel érintett földrészletek tulajdonosai és vagyongazdálkodói● a Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szervek és települési önkormányzatok● egyéb indokolt célcsoport: helyi lakosság	2017.02.06-16. (Létavértes, Újléta)	Kifüggesztés darabszáma: 2
Honlap	<ul style="list-style-type: none">● gazdálkodók● a Natura 2000 területtel érintett földrészletek tulajdonosai és vagyongazdálkodói● a Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szervek és települési önkormányzatok● egyéb indokolt célcsoport: helyi lakosság	2017.01.30- től meghatározott ideig letölthető volt	http://www-emisszio.hu/n2
Érintettek levélben vagy e-mailben történő megkeresése és tájékoztatása	<ul style="list-style-type: none">● a Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szervek és települési önkormányzatok	2017.02.02-09. között	Kiküldött értesítések darabszáma: 118 levél + 125 e-mail

A kommunikáció szervezése, lebonyolítása, tartalma:

1. Az egyeztető fórum időpontjának és helyszínének egyeztetése megtörtént az érintett szakmai tervezőkkel, természetvédelmi őrkkel és a tájegységvezetővel, valamint a fórum helyszínének otthont adó Létavértes város Polgármesteri Hivatalával (2017. január).

2. A fenntartási terv letölthetővé vált és a véleményezhetőségről cikk jelent meg a kommunikációban résztvevő E-misszió Egyesület honlapján (2017.01.30.).

3. Az érintett önkormányzatok (Létavértes, Újléta) 2017.02.06-16. között 10 napra kifüggesztették a fenntartási tervet.

4. Az érintettek jelentős köre a fenntartási terv társadalmi egyeztetésének folyamatáról, a tervek véleményezhetőségéről, a véleményezés módjairól és határidejéről postai levélben (és/vagy e-mailben) értesítésre került. Az értesítő levelek célcsoportok szerinti egyedi összeállítással kerültek kiküldésre (2017.02.02-09. között) és tartalmazták a véleményezéshez szükséges információkat (terület kód, név, érintett települések, véleményezési határidők, egyeztető fórum időpontja stb.). A címzettek köre, az értesítés módja, a tőlük érkezett válaszok, valamint a rájuk adott tervezői válaszok a 4. sz. mellékletben találhatóak.

5. Az érintettek felé meghirdetett időpontban és helyszínen, 2017.02.14-én 11:00 órai kezdéssel, Létavértes város Polgármesteri Hivatalának Házasságkötő termében (4281 Létavértes, Kossuth utca 4.) az egyeztető fórum megtartásra került, melyről emlékeztető és fotódokumentáció készült. A fórumon 8 fő vett részt.

6. A beérkezett véleményeket és észrevételeket a kommunikációban közreműködő szakértő összefoglalta, és a tervkészítő, valamint a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság részére eljuttatta.

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

Társadalmi egyeztetést követően 15 címzett részéről érkezett visszajelzés a Natura 2000 fenntartási tervvel kapcsolatban. A legtöbb véleményt megyei szervek küldték meg. Emellett voltak országos, régiós, megyéken túlnyúló hatáskörű szervek, valamint járási hivatal, önkormányzatok, magán tulajdonos, környezet- és természetvédő civil szervezet is a véleményezők között. A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság részt vett a fenntartási terv egy részének elkészítésében.

A legfontosabb beérkezett vélemények a 3.4.3.1. táblázatban láthatóak.

3.4.3.1. A legfontosabb beérkezett vélemények:

Kommunikáció címzettje	Alkalmazott eszköz	Visszajelzett? (tartalom)	Hogyan?	Beépült a tervbe?	Hogyan? Ha nem épült be, miért?
Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal	- levél, és/v. email értesítés - kifüggesztés - honlap - egyeztető fórum	igen [állami főépítész] (- a terv nem tartalmaz megállapításokat az épített környezetre., nem derül ki, hogy vannak-e ilyenek a területen. - javasolja kiegészíteni a tervet az érintett települések településszerkezeti tervével, valamint a HÉSZ mellékletét képező szabályozási terve és a valós területhasználatok térképi bemutatásával. - a fennt. terv célkitűzéseit véleménye szerint települési	levélben	nem	A területen nincsenek épített környezeti elemek, csak egy tanya területének peremi részei, ezek a KE-8 egységben vannak megjelenítve. A településszerkezeti tervek és a HÉSZ mellékletét képező szabályozási terv nem kerül a tervbe, mivel a Fenntartási Terv tartalmi elemeit meghatározó „Útmutató a Natura 2000 fenntartási tervek készítéséhez” ezt nem írja elő.

Kommunikáció címzettje	Alkalmazott eszköz	Visszajelzett? (tartalom)	Hogyan?	Beépült a tervbe?	Hogyan? Ha nem épült be, miért?
		szinten kell érvényre juttatni.)			
Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal, Debreceni Járási Hivatal Építésügyi és Örökségvédelmi Osztály	- levél, és/v. email értesítés - kifüggesztés - honlap - egyeztető fórum	igen (- szántóterületeken gyepp kialakítása a régészeti lelőhelyek megóvását szolgálja. - földmunkával járó fejlesztések esetén javasolt a régészeti lelőhelyek elkerülése, és az örökségvédelmi hatósággal való egyeztetés. - felhívja a figyelmet a Kötv. 9, 10, és 19. §-ra [megelőzés és elkerülés])	levélben	nem	nem tett módosítást igénylő észrevételt.
Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság	- levél, és/v. email értesítés - kifüggesztés - honlap - egyeztető fórum	igen (- a terv nem tartalmaz olyan szövegrészt, amely ellen kifogást emel. - ismerteti a terv által érintett, a kezelésükben található víztesteket. - ismerteti az igazgatóság feladatait. - ismerteti, hogy mely víztestek esetében volt munkaelmaradás, és felhívja a figyelmet ezek problémáira. - kéri, hogy olyan előírások legyenek, amelyek nem korlátozzák a felsorolt jogszabályok által előírt feladataikat: --1995.LVII.trv.16§(3). --120/1999.Korm.r.3.§ és melléklet III. pont)	levélben	részben	Az jogszabályi hivatkozásokat és a hatáskörlehatárolást a tervekészítő a Megalapozó Dokumentáció munkarész 1.3.3.4. „Vízgazdálkodás” fejezetébe kivonatolva beillesztette. Az előírás-javaslatokat a tervekészítő nem változtatta meg, hiszen azok nem kötelező érvényűek, csak olyan ajánlásokat jelentenek, amelyek csak támogatási rendszeren keresztül valósulhatnak meg a későbbiekben.
Hajdú - Bihar Megyei Önkormányzat	- levél, és/v. email értesítés - kifüggesztés - honlap - egyeztető fórum	igen [megyei főépítész] (- személyes találkozót kezdeményez a megyét érintő területfejlesztési, területrendezési elképzelésekről; az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptióról, az Országos Területrendezési Terv és a Megyei Területrendezési tervről)	levélben	nem	Az észrevétel nem igényel módosítást.
Azon földrészletek magán tulajdonosai, amelyek a tervezési területen belül érintettek a jelölő élőhelyeket és fajokat, valamint kiemelt természeti értéket és/vagy	- levél, és/v. email értesítés - kifüggesztés - honlap - egyeztető fórum	igen (- mekkora a minimális terület méret, amelyre Natura 2000 támogatás igényelhető? - villanypásztorok kihelyezhet-e olyan területére, amely Natura 2000 besorolású és szarvasmarhát legeltet rajta, illetve kitől kell engedélyt	fórumon	nem	A felvetések miatt nem volt szükséges a fenntartási terv tartalmát megváltoztatni, itt a válaszok szerepelnek: - Amely Natura 2000 területre igényelhető területalapú támogatás, arra igényelhető Natura 2000 támogatás is. - Natura 2000 területen, ha az

Kommunikáció címzettje	Alkalmazott eszköz	Visszajelzett? (tartalom)	Hogyan?	Beépült a tervbe?	Hogyan? Ha nem épült be, miért?
konfliktusforrást hordozó, természetvédelmi szempontból legfontosabbnak ítélt területrészekben (2 levél).		kérnie?)			nem Tájvédelmi Körzet besorolású vagy egyéb védettségű, akkor nem kell engedélyt kérni akkumulátoros villanypásztor kihelyezéséhez saját tulajdon esetében. Az áramellátást esetleg szolgáló nyomvonalas létesítményhez kell engedély, de ez ebben az esetben már le is zajlott.

3.4.3.2. A legfontosabb észrevételek, amelyek alapján a terv módosításra került:

A Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság észrevételei alapján módosult a Megalapozó Dokumentáció Vízgazdálkodás fejezete.

AGRÁRMINISZTERIUM

Nyilatkozat

A HUHN20028 Csohos-tó különleges természetmegőrzési terület Natura 2000 fenntartási terve megfelel az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Kormányrendelet 4. §. (4) bekezdésben foglalt tartalmi és formai követelményeknek. A Natura 2000 fenntartási tervet a Natura 2000 fenntartási tervek Szakmai Bizottsága elfogadta.

A HUHN20028 Csohos-tó Natura 2000 területre vonatkozó fenntartási tervet, az agrárminiszter megbízásából, jóváhagyta:

Balczó Bertalan

természetvédelemért felelős helyettes államtitkár

Budapest, 2021. május „12.”